ਰਾਗਮਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹਿ ਹੈ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਲਗ ਗੁਰ ਬਨ ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ।

ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੱਮਨ

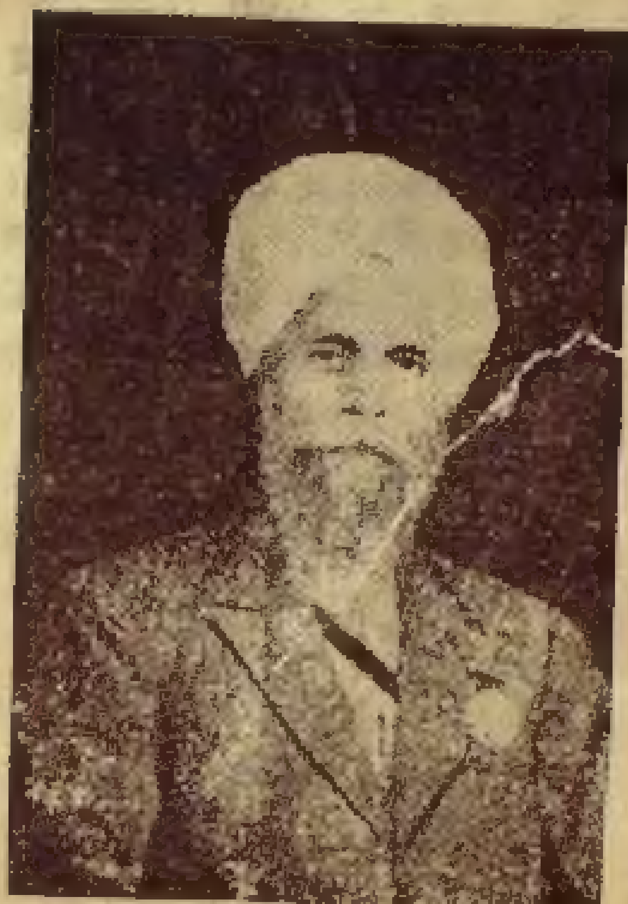

ਯਾਦ ਵਿਚ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੱਚ ਖੰਡ ਵਾਸੀ

ਨੈਰੋਬੀ (ਅਫਰੀਕਾ)

ਕ੍ਰਿਤ

ਗਿਆਨੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੰਗਰੂਰ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਾਰ-ਮੋਨੀਅਮ ਫੈਕਟਰੀ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਪਰਮ ਮਿੱਤਰ ਸਨ । ਆਪ ਨੇ ਸੰਨ ੯੧੮ ਈ: ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਵਿਰੁਧ ਹੋਈ ਭਾਰੀ ਨਫ੍ਰੰਸ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰੋਂ ਪਰੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਖੰਡਨ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਆਪ ਰਹੌਤੀ ਤਨ ਦੇ ਭਾਰੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ । ਸੰਨ ੧੯੨੫ ਵਿਖੇ ਆਪ ਸਮੇਤ ਰ ਦੇ ਨੈਰੋਬੀ (ਅਫਰੀਕਾ) ਜਾ ਰਹੇ । ਉਥੇ ਦੀ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਵਾਲਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਤੇ ਮਕਾਨ ਆਦਿ ਵੇਚ ਆ ਤੇ ਵੇਚ ਗਏ ਸਨ । ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾਸ ਦੇ ਪਾਸ ਕਈ ਦਿਨ ਰਹੇ ਸਨ । ਆਪ ਨੇ ਪੰਥ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਨ ਮਨ ਧੰਨ ਵਾਰਨ ਵਿਚ ਕਦੀ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਖੇ ਰਹੌਤੀ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਪੜਨ ਤੋਂ ਵਿਰੁਧ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਆਪਣੀ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰ ਕੇ ਚੌਬੀਸ ਜਨਵਰੀ ਸੰਨ ੧੯੫੪ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ । ਆਪ ਦਾ ਜੀਵਨ ਮਹਾਨ ਉੱਚਾ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਆਪ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸਪੁੱਤਰ ਸ: ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਪ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਪਰ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ । ਸ: ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲੀ ਆਪ ਦੇ ਸਾਂਝੀਦਾਰ ਆਪ ਦੀ ਥਾਂ ਨੈਰੋਬੀ ਵਿਖੇ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਜਥਾ ਨੈਰੋਬੀ ਕਾਇਮ ਹੈ । ਜਥੇ ਵਲੋਂ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਮਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਛਪਾਇਆ ਹੈ ।

੧ਓ ਸਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ।

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹਿ
ਹੈ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਲਗ ਗੁਰ ਬਨੈ ॥

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੱਮਨ

ਖਾਲਸਾ ਜੱਥਾ ਨੈਰੋਬੀ (ਅਫਰੀਕਾ)

ਨੇ ਸੰਕਲਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ
ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਹਿਤ ਪਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ।

KHALSA JATHA NAIROBI
B. E. AFRICA.

ੴ ਸਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ।

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹਿ
ਹੈ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਲਗ ਗੁਰ ਬਨੈ ॥

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੱਮਨ

ਖਾਲਸਾ ਜੱਥਾ ਨੈਰੋਬੀ (ਅਫਰੀਕਾ)

ਨੇ ਸੰਕਲਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ
ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਹਿਤ ਪਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ।

KHALSA JATHA NAIROBI
B. E. AFRICA.

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗ੍ਰੰਥ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਮਨ ਕਿਉਂ ਲਿਖਿਆ

ਇਹ ਬਾਤ ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਅਧਰਮ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਦੀ, ਰਾਗ ਗਾਇਨ ਸੰਗਲੀ ਨੂੰ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਤੁਲ ਆਖ ਕੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿਤਰਤਾ ਦਾ ਅੰਗ ਮੰਨ ਕੇ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ (ਸਮਾਪਤੀ) ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਤੇ ਆਲਮ ਕਵੀ ਨੇ ਰਚ ਕੇ ਮਾਧਵ ਨਲ ਨਾਮੀ ਫਾਹਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਖਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸਾ ਕਾਮੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਾਮ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਵਧੌਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਭੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਾਮ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਉਸ ਵਿਚ ਬੀੜ ਬਣਨ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਬਜੌਰ ਸਬੂਤ ਭੀ ਮਿਲਦੇ ਹੋਣ, ਫੇਰ ਭੀ ਜ਼ਿਦ ਪਖ ਜਾਂ ਅਣਜਾਣ ਪੁਣੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੀ ਜਾਣਾ, ਸਿਖ ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਅਤਿ ਹੇਠੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਏਹੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਭੀ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਉੱਕਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਅਪਰੈਲ ਸੰਨ ੧੯੫੬ ਈ: (ਦਾਸ ਕਰਤਾ)

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ

ਦਾਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਮਨ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤ ਅੰਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਲੋਂ ਹੁਣ ਇਹ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਪਰ, ਧੁਰਕਾਰ ਕੇ ਦੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ 'ਮਨਮੁਖ' ਹੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣ ਪਰ ਜਦ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸੋਹਿਲਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀਆ ਹੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗੀ ? ਧੀਰ ਮੱਲੀਆਂ ਦੀ ਜਿਸ ਬੀੜ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਅੰਧੇਰੀ ਉਠਾਲੀ ਗਈ ਸੀ, ਆਖਰ ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਬੀੜ ਦੀ ਪਰਧਾਨਤਾ ਭੀ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿਤੀ। ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾਂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਜੋ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਮਾਲਕ ਸਿਧ ਹੋਈ ਹੈ। ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਫਤਹ ਹਾਸਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਅਣ ਹੋਈ ਮਲਾਮਤ ਤੋਂ ਪੱਲਾ ਛੁਡੌਣ ਵਾਸਤੇ ਅਥੱਕ ਸੇਵਾ ਉਠਾਈ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ—

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਧਾਂਦਰਾ

ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ। ਮਈ ਸੰਨ ੧੯੫੬

ਆਲਮ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਮਾਧਵਾ ਨਲ ਤੇ ਵੇਸਵਾ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਬੀੜ ਬੱਝਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਰਚਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕਵਿਤਾ ਚੁਗਕੇ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਦੇ ਕੇ ਲਿਖੀ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਲੋਂ ਇਹ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕੇ ਮਾਧਵ ਨਲ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਦੇ ਅੰਕ ੬੩ ਤੋਂ ਲਾ ਕੇ ੭੨ ਤੀਕ ਨਕਲ ਉਤਾਰੀ ਗਈ ਹੈ, ਅੰਕ ੬੦ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਅਸਲ ਸੁਰਖੀ "ਬੋਲੈ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਨਾਰੀ ਆਦ ਚਤੁਰ ਬਿਚ ਛਨ ਭਾਰੀ।" ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੈ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਅੰਕ ੬੨ ਇਸ ਤਰਾਂ ਹੈ–

ਬਾਜੇ ਸਭ ਸੰਗੀਤ ਗਤ ਤੰਤ ਬਿਰਤ ਘਨਤਾਲ।
ਬਹੁਰ ਅਲਾਪਹਿ ਰਾਗ ਖਟ ਪੰਚ ਪੰਚ ਸੰਗ ਬਾਲ।

ਅਗੇ ਅੰਕ ੬੩ ਤੋਂ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਹੈ 'ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਵਾਸਤੇ ਅਗੇ ਦਰਜ ਹੈ।

ਚੌਪਈ–

ਰਾਗ ਏਕ ਸੰਗ ਪੰਚ ਬਰੰਗਨ। ਸੰਗ ਅਲਾਪਹਿ ਆਠਊ ਨੰਦਨ।
ਪ੍ਰਥਮੈ ਰਾਗ ਭੈਰਉ ਵੈ ਕਰਹੀ। ਪੰਚ ਰਾਗਨੀ ਸੰਗ ਉਚਰਹੀ
ਪਥਮ ਭੈਰਵੀ ਬਿਲਾਵਲੀ। ਪੁਨਿਆ ਕੀ ਗਾਵਹੀ ਬੰਗਲੀ।
।

ਪੁਨ ਅਸਲੇਖੀ ਕੀ ਭਈ ਬਾਰੀ । ਇਹ ਭੈਰਉ ਕੀ ਪਾਂਚੇ ਨਾਰੀ ।
ਪੰਚਮ ਹਰਿਖ ਦਿਸਾਖ ਸੁਨਾਵਹਿ । ਬੰਗਾਲਾ ਮਧੁ ਮਾਧਵ ਗਾਵਹਿ ॥ ੬੩ ।

ਦੋਹਰਾ—

ਲਲਿਤ ਬਿਲਾਵਲ ਗਾਵਹੀ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਭਾਂਤਿ ।
ਆਨ ਪੁਤ੍ਰ ਭੈਰਉ ਕੇ ਗਾਇਨ ਗਾਵਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥ ੬੪ ॥

ਚੌਪਈ—

ਦੁਤੀਆ ਮਾਲਿ ਕਉਸਕ ਅਲਾਪਹਿ। ਸੰਗ ਰਾਗਨੀ ਪਾਂਚੋਂ ਥਾਪਹਿ ।
ਗੋਂਡਕਰੀ ਅਰ ਦੇਵ ਗੰਧਾਰੀ । ਗੰਧਾਰੀ ਸੀ ਹੁਤੀ ਉਚਾਰੀ ।
ਧਨਾਸਰੀ ਏ ਪਾਂਚੋ ਗਾਈ। ਮਾਲਕੌਸ ਰਾਗ ਸੰਗ ਲਾਈ ।
ਮਾਰੂ ਮਸਤ ਅੰਗਮੇਵਾਰਾ । ਪ੍ਰਬਲ ਚੰਦ ਕਉਸਕ ਉਭਾਰਾ ।
ਖੌ ਖਟ ਅਉ ਭਉਰਾ ਨਦ ਗਾਏ। ਮਾਲਕੌਸ ਰਾਗ ਸੰਗੁ ਲਾਏ॥੬੫॥

ਸੋਰਠਾ—

ਪੁਨ ਆਯੋ ਹਿੰਡੋਲ ਪਾਂਚ ਨਾਰ ਸੰਗ ਅਸਟ ਸੁਤ ।
ਉਠੈ ਸੁ ਤਾਨ ਕਲੋਲ ਗਾਵਹਿ ਤਾਲਿ ਮਿਲਾਇਕੈ॥੬੬॥

ਚੌਪਈ—

ਤਲੰਗੀ ਦੇਵਕਰੀ ਆਇ । ਬਸੰਤੀ ਸਿੰਧੂਰ ਸੁਹਾਇ ।
ਸਰਸ ਅਹੀਰੀ ਲੈ ਭਾਰਜਾ । ਸੰਗ ਲਾਈ ਪਾਂਚੌ ਆਰਜਾ ।
ਸੁਰਮਾਨੰਦ ਭਾਸਕਰ ਆਏ । ਚੰਦ੍ਰ ਬਿੰਬ ਮੰਗਲਨਿ ਸੁਹਾਏ ।
ਪੰਚ ਬਾਨ ਅਰੁ ਆਹਿ ਬਿਨੋਦਾ । ਗਾਵਹਿ ਸਰਸ ਬਸੰਤ ਕਮੋਦਾ ।
ਅਸਟ ਪੁਤ੍ਰ ਮੈਂ ਕਹੇ ਸਵਾਰੀ । ਪੁਨ ਆਈ ਦੀਪਕ ਕੀ ਬਾਰੀ ॥੬੭॥

ਦੋਹਰਾ—

ਕਾਲੇਖੀ ਪਟਮੰਜਰੀ ਟੋਡੀ ਕਹੀ ਅਲਾਪਿ ।

ਕਾਮੋਦੀ ਅਉ ਗੂਜਰੀ ਸੰਗਿ ਦੀਪਕ ਕੇ ਥਾਪ ॥੬੮॥

ਚੌਪਈ–

ਕਾਲੰਗਨ ਕੁੰਤਲ ਅਉ ਰਾਮਾ। ਕਮਲ ਕੁਸਮ ਚੰਪਕ ਕੇ ਨਾਮਾ।
ਗੌਰਾ ਅਉ ਕਾਨਰਾ ਕਲਿਆਨਾ। ਅਸਟ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀਪਕ ਕੇ ਜਾਨਾ।
ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵੈ ਗਾਵਹਿ। ਪਾਂਚੋ ਸੰਗਬਰੰਗਨ ਲਾਵਹਿ।
ਬੈਰਾਟੀ ਕਰਨਾਟੀ ਧਰੀ। ਗੌਰੀ ਗਾਵਹਿ ਆਸਾਵਰੀ।
ਪੁਨਿ ਪਾਛੈ ਸੈਂਧਵੀ ਅਲਾਪੀ। ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਸੰਗ ਪਾਂਚੋ ਥਾਪੀ॥੬੯॥

ਦੋਹਰਾ–

ਮਾਲਵ ਸੰਗਰ ਸਾਗਰਾ ਅਉਰ ਗੌਡ ਗੰਭੀਰ।
ਆਠ ਪੁਤ੍ਰ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੇ ਗੁੰਡ ਕੁੰਭ ਹਮੀਰ॥੭੦॥

ਚੌਪਈ–

ਖਸਟਮ ਮੇਘ ਰਾਗ ਵੈ ਗਾਵਹਿ। ਪਾਂਚੋ ਸੰਗ ਬਰੰਗਨ ਲਾਵਹਿ।
ਸੋਰਠ ਗੋਂਡ ਮਲਾਰੀ ਧੁਨੀ। ਪੁਨ ਗਾਵਹਿ ਆਸਾ ਗੁਨ ਗੁਨੀ।
ਊਚੇ ਸੁਰ ਸੂਹਵੀ ਕੀਨੀ। ਮੇਘ ਰਾਗ ਸੋਂ ਪਾਂਚੋ ਚੀਨੀ।
ਬੈਰਾਧਰ ਗਜਧਰ ਕੇਦਾਰਾ। ਜਲਧਰ ਅਉ ਨਟ ਜਬਲੀ ਧਾਰਾ।
ਪੁਨ ਗਾਵਹਿ ਸੰਕਰ ਅਉ ਸਿਆਮਾ। ਕਮਲ ਕੁਸਮ ਚੰਦਨਕੇਨਾਮਾ।
॥੭੧॥

ਦੋਹਰਾ–

ਖਸਟ ਰਾਗ ਉਨ ਗਾਇਆ ਸੰਗ ਰਾਗਨੀ ਤੀਸ।
ਸਭੈ ਪੁਤਰ ਰਾਗੰਨ ਕੇ, ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ॥੭੨॥

(ਮਾਧਵਨਲ ਕਾਮਕੰਦਲਾ ਪੰਨਾ ੧੩ ਆਲਮ ਕ੍ਰਿਤ)

ਹੁਣ ਪਿਛੇ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਾਲ ਕਰੋ, ਫਰਕ ਉਤਨੇ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਚੋਰੀ ਛੁਪੌਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾਏ ਹਨ।

ਚੌਪਈ, ਦੋਹਰੇ, ਸੋਰਠੇ ਆਦਿ ਸੁਰਖੀਆਂ ਛਡੀਆਂ ਹਨ, ਰਾਗ ਵਿਦਿਆ ਹੀਣ ਹੋਣੋ ਕਰਕੇ ਨਕਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਅਸ਼ੁਧ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜੈਸੇ ਕਿ ਸ਼ੁਧ ਸ਼ਬਦ ਸਨ "ਮਿਸ਼ਟਾਂਗ, ਬਰਬਲ, ਕਾਲਿੰਗਾ, ਮਾਲਵ, ਕੁੰਕਨੀ, ਸੁਹਵਿ, ਜਲੰਧਰ" ਪਰ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਅਸ਼ੁਧ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਯਥਾ ਮਸਤਅੰਗ, ਪ੍ਰਬਲ, ਕਾਲੰਕਾ, ਸਾਲੂ ਗੁਨਗਨੀ, ਸੂਹਉ, ਜਬਲੀਧਰ ਜਾਂ ਸਬਲੀਧਰ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਹਨ। ਆਲਮ ਦੀ ਅਸਲ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਨਕਲ ਕਰਤਾ ਚੋਰ ਫ਼ਾਰਸੀ ਤੋਂ ਨਾਵਾਕਿਫ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਕਰਤਾ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ੁਧ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ, (ਪੜ੍ਹੋ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਰਾਸ ੩ ਅੰਸੂ ੪੯)। ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਪਰ ਮ: ੫ ਜਾਂ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਪਾ ਕੇ ਗ਼ਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਪੁਆੜਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ। ਚੂੰਕਿ ਚੌਪਈਆਂ, ਸੋਰਠ ਆਦਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਕਲ ਨਵੀਸ ਨੇ ਜਮਾਂ ਹੀ ਕਟੇ ਹਨ। "ਚੋਰ ਕਵੀ ਏਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ"

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਮਾਂ

ਆਲਮ ਕਵੀ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਮਾਧਵ ਨਲ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਵਿਚ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੇ ਲਿਖਣੇ ਦਾ ਸੰਮਤ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਆਪ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ :-

ਸੰਨ ਨਉਸੈ ਇਕਾਨਵਾ ਆਹੀ।
ਕਰਹੁ ਕਥਾ ਅਬ ਬੋਲਉ ਤਾਹੀ।

ਇਹ ਠੀਕ ਸੰਨ ੯੯੧ ਹਿਜਰੀ (ਸੰਮਤ ੧੬੪੦ ਬਿ:)

ਸਿਧ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੀੜ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਸੰਮਤ ੧੬੬੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਆਮ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਯਾਂ ਤੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਬੀੜ ਤੋਂ ੨੧ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਆਲਮ ਕਵੀ ਆਪ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਜਗਪਤਿ ਰਾਜ ਕੋਟ ਜੁਗ ਕੀਜੈ।
ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ ਛਤ੍ਰ ਪਤਿ ਜੀਜੈ।
ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਅਕਬਰ ਸੁਲਤਾਨਾ।
ਸਪਤ ਦੀਪ ਮਹਿ ਜਾਕੀ ਆਨਾ
ਧਰਮ ਰੂਪ ਸਭ ਦੇਸ ਚਲਾਵੈ।
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਪੰਥ ਦੋ ਗਾਵੈ।
ਅਗੇ ਨੌਬ ਮਹਾਨ ਮੰਤ੍ਰੀ।
ਨ੍ਰਿਪ ਰਾਜਾ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਖੱਤ੍ਰੀ।
(ਪੜ੍ਹੋ ਗ੍ਰੰਥ ਮਾਧਵ ਨਲ ਪੰਨਾ ੨ ਅਤੇ ੩)

ਆਲਮ ਦੀ ਉਕਤ ਲਿਖਤ ਪਰ ਸ਼ਕ ਜਾਂ ਕਿੰਤੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੂਫੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਹਿਜਰੀ ਸੰਨ ਵਰਤਿਆ ਤੇ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਵੀ ਸੂਫੀਆਂ ਵਤ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਾਰ ਯਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਹੁਤੋ ਨਗਰ ਪ੍ਰਹਮ ਪਰਚੀਨਾ।
ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁਰਖ ਮੁਹੰਮਦ ਕੀਨਾ।
ਚਾਰ ਮੀਤ (ਚਾਰ ਯਾਰ) ਬੈਠੇ ਇਕ ਸਾਥਾ।
ਬੋਲਹਿ ਬਚਨ ਜੋਰ ਕੈ ਗਾਥਾ।
ਇਹ ਕਿਸ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਸੀ ?
ਗੌਸ ਕੁਤਬ ਕਾਦਰੀ ਕਹਾਯੋ॥
ਜਗ ਸੈਦ ਮਹੰਮਦੀ ਆਯੋ।

ਬੰਸ ਰਸੂਲ ਕੀਉ ਪ੍ਰਗਾਸਾ ।
ਪੁਰਵੈ ਨਾਮ ਲੈਤ ਜੋ ਆਸਾ ।

(ਛੰਦ ੫ ਮਾਧਵ ਨਲ)

ਮਾਧਵੇ ਨਲ ਦੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ (ਕਵਿਤਾ) ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਅਰਥ ਭਾਵ

ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਗਿਆਤ ਵਾਸਤੇ ਹੇਠਾਂ ਸੰਖੇਪ ਅਰਥ ਭਾਵ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਸਜਨੋ ! ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਦੇ ਰਾਗ ਅਖਾੜੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਬਰੰਗਨ (ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨਾਟਕ ਜਾਂ ਪਾਤਰਾਂ) ਹਨ ਜੋ ਅੱਠਾਂ ਪੁਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਅਲਾਪ ਹੈ (ਗਾਇਕਾਂ ਸਨ) । ਪ੍ਰਥਮਵੈ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੈਰਵੀ (ਭੈਰਵ ਰਾਗ) ਕਰ ਹੀ (ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਸੀ) ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜ ਰਾਗਨੀਆਂ ਉਚਰ ਹੀ (ਉਚਾਰੀਆਂ) ਪਹਿਲੇ ਭੈਰਵੀ ਬਿਲਾਵਲੀ (ਉਪਰੰਤ) ਪੁਨਿਆ ਕੀ ਤੇ ਬੰਗਲੀ ਗਾਵਹਿ (ਗੌਣ ਲਗੇ ਸਨ) ਫੇਰ ਅਸਲੇਖੀ ਗੌਣੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ, ਇਹ ਭੈਰਵ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਪੰਜੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸਨ (ਨਾਟਕਾ) ਫੇਰ ਲਲਤ ਆਉ ਬਿਲਾਵਲ ਨੂੰ ਗਾਵਹੀ (ਗੌਣ ਲਗੇ ਸਨ) ਕੈਸੇ ? ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਭਾਂਤਿ (ਤਰਜ਼ਾਂ ਨਾਲ) । ਸਮਝੋ ! ਉਕਤ ਅਠੇ ਪੁਤਰ ਨਾਲੇ ਸਨ । ਜੋ ਕਿ ਗਾਵਹਿ ਗਾਇਨ ਪਾਤਰ (ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਤਰਾਂ ਨੇ ਗਾਏ ਸਨ, ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਢੰਗ ਵਿਚ) ।

ਦੁਤੀਆਂ (ਨਾਟਕ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਾਰਟ ਸੁਣੋ) ਉਸ ਵਿਚ ਮਾਲ ਕੌਸਕ ਅਲਾਪਹਿ (ਅਲਾਪਨਾ ਕੀਤਾ ਸੀ) ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜ

ਰਾਗਨੀਆਂ ਥਾਪੀਆਂ (ਵਿਸਥਿੱਤ ਕੀਤੀਆਂ) ਸਨ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ? (ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਨ) ਗੌਂਡ ਕਰੀ ਤੇ ਦੇਵ ਗੰਧਾਰੀ (ਉਪਰੰਤ) ਸੀਹੁਤੀ ਉਚਾਰੀ (ਗਾਇਨ ਕੀਤੀ ਸੀ) (ਫਰ) ਨਾਲੇ ਮਿਲਾ ਕ ਇਹ ਪੰਜੇ ਰਾਗਣੀਆਂ ਗਾਈਆਂ ਸਨ । ਦੀਹੋਂ ਮ ਲਕੌਸਕ ਨਾਲ ਲਾਈਆਂ (ਗਾਈਆਂ ਸਨ) ਮਸਤਅੰਗ ਪਰਬਲ ਚੰਡ ਕੋ ਸਕਤ ਉਭਾਰਾ (ਕੋਤਕਾਂ ਨਾਲ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਧੁਨ ਸਹਿਤ ਉਠਾਇਆ ਸੀ) (ਫੇਰ ਖਉ ਤੇ ਖਟ ਔਰ ਭਰੌਰਾਨਦ ਗਾਏ (ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ ਸਨ) ਕੌਸ ? ਇਹ ਅੱਠ ਮਾਲਕੌਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗਾਏ (ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ) ਪੁਨਿ "ਹਿੰਡੋਲ ਆਇਆ (ਨਾਟਕ ਰੂਪ ਸੇ) ਕਿਵੇਂ ? ਅੱਠੋ ਪੁਤਰਾਂ ਤੇ ਪੰਜੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ । ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ? ਉਠਹਿ ਤਾਨ ਕਲੋਲ ਗਾਇਨ ਤਾਰ ਮਿਲਾਵਹੀ ॥ ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਤਾਲ ਸੁਰ ਆਦਿ ਮਿਲਾ ਕ ਗੌਣ ਲਗੇ ਸਨ, ਮਾਨੋਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਕਾਮ ਕਰੀੜਾ ਰੰਗ ਆ ਬੱਝਿਆ ਸੀ ।

ਅਗਲਾ ਪਾਰਟ ਦੇਵਕਰੀ ਆਈ (ਨਾਟਕ ਰੂਪ ਸੇ ਗੌਣੇ ਲਗੀ) ਮਗਰੋਂ ਬਸੰਤੀ, ਸੰਦੂਰੀ ਸੁਹਾਈ (ਸਭਾਇਮਾਨ ਹੋਈ) । ਫਿਰ ਕੀ ? ਅਹੀਰੀ ਨੇ ਮਾਨੋਂ ਸਰਸ ਲ ਭਾਰਜਾ ਲਿਆਂਦੀ ਭਾਵ ਇਸ ਕੌਤਕ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਦੇਵਤਾ ਮੰਡਲ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਕਰ ਉਠਿਆ ਕਿਉਂ ? ਸੰਗ ਲਾਈ ਪਾਚਉ ਆਰਜਾ ' ਪੰਜੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਹਿੰਡੋਲ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਭਾਵ ਗਾਕੇ ਰੰਗ-ਰਾਸ ਜੋ ਬੱਝ ਗਿਆ ਸੀ ।

ਭਾਵ ਹਿੰਡੋਲ ਦੀਆਂ ਪੰਜੇ ਵਹੁਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗੌਣ ਖਾਸ ਕਰਤਵ ਅਤੇ ਅਤਿ ਰੰਗ ਰਸ ਸੀ ।

ਅਗਲਾ ਪਾਰਟ-ਸਰਮਾਨੰਦ ਤੇ ਭਾਸਕਰ ਆਏ (ਨਾਟਕ ਰੂਪ ਸੇ ਆ ਵਿਮਣੇ) ਫੇਰ (ਮਗਰੋਂ) ਚੰਦ੍ਰ ਬਿੰਬ ਮੰਗਲਨ (ਆਦਿ) ਸੁਹਾਏ (ਨਾਟਕ ਰੂਪ ਸੇ ਸਭਾਇਮਾਨ ਹੋਏ) ਫੇਰ ? ਸਰਬਾਨ ਔ

ਬਨੌਦਾ ਆਹਿ (ਆਇਆ ਸੀ) ਅਤੇ ਬਸੰਤ ਔਰ ਕਮੋਦਾ ਸਰਸ ਸਹਿਤ (ਕਾਮ ਚੇਸਟਾ ਰੂਪ ਸੇ) ਆਇਆ।

ਉਕਤ ਰੰਗ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਮਾਧਵਨਲ ਨੇ ਇਹ ਅਠਾਂ ਪੁਤਰਾਂ ਦਾ ਰਾਗ ਰੰਗ ਅਖਾੜਾ ਰਚਾਇਆ ਸੀ।

ਅਗਲੇ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਦੀਪਕ ਦੇ ਗੌਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ ਉਸ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਕੈਸਾ ਸੀ ? ਕਛਲੀ, ਪਟਮੰਜਰੀ ਤੇ ਟੋਡੀ, ਉਸ ਨੇ (ਵੇਸਵਾਂ ਨੇ) ਕਹੀ ਅਲਾਪ (ਅਲਾਪ ਸਹਿਤ ਗਾਈ) ਪਿਛੋਂ ? ਕਾਮੋਦੀ ਔਰ ਗੁਜਰੀ ਨੂੰ ਦੀਪਕ ਨਾਲ ਰਲਾਕੇ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ। ਸਰੋਤਾ ਗਣੋ! ਇਸ ਰੰਗ ਭੂਮ ਵਿਖੇ ਕਾਲਿੰਕਾ ਕੰਤਲਾ ਔਰ ਰਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਕਮਲਾ (ਕੁਸਮ), ਚੰਪਕ (ਪੰਚਨ) ਉਕਤ ਨਾਮੀ ਕੌਤਕ ਕੀਆਏ ਸਨ।

(ਉਪਰੰਤ) ਗਉਰਾ, ਕਾਨੜਾ, ਕਲ੍ਹਾਨਾ ਸਮਝੋ। ਉਕਤ ਅਠੇ ਪੁਤਰ ਦੀਪਕ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਸਨ। ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਿਲਕੇ (ਕਾਮਕੰਦਲਾ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਮੰਡਲ) ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵੇ ਗਾਵਹਿ, ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਨੂੰ ਗੌਣ ਲਗੇ ਕਿਵੇਂ ? ਪੰਜੇ ਬਰਗਨਾ ਨੂੰ ਸੰਗ ਮਿਲਾਵਹਿ (ਮਿਲਾਕੇ) ਕੌਣ ਕੌਣ ? ਬੇਗਰੀ ਗਵਰੀ ਕਰਨਾਟੀ ਧਰੀ (ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ) ਇਸ ਤਰਾਂ ਗਵਰੀ ਤੇ ਆਸਾਵਰੀ ਭੀ ਨਾਲ ਹੀ ਗਾਵਹਿ (ਗੌਣ ਲਗੀ ਸੀ) ਪਿਛੋ ਸਿੰਧ ਵੀ ਅਲਾਪੀ (ਗਾਇਨ ਕੀਤੀ) ਕਿਵੇਂ ? ਜਣੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਪੰਜੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗੌਣ ਲਗੀ ਸੀ।

ਅਗਲਾ ਪਾਰਟ—ਫੇਰ ? ਸਾਲੂ, ਸਾਰਗ ਸਾਗਰਾ ਅਤੇ ਗੋਂਡ ਔਰ ਗੰਭੀਰ, ਕੁੰਭ ਤੇ ਹਮੀਰ ਭਾਵ (ਅਠੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੇ ਪੁਤਰ ਗਾਏ ਸਨ) ਫੇਰ ? ਖਸਟਮ ਮੇਘ ਰਾਗਵੈ ਗਾਵਹਿ (ਭਾਵ ਉਸ ਵੇਸਵਾ ਮੰਡਲ ਨੇ ਛੀਵਾਂ ਮੇਘ ਰਾਗ ਗਾਇਆ ਸੀ) ਔਰ ਪੰਜੇ ਸੁੰਦਰ ਲਾਵਹਿ(ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਕਈਆਂ ਸਨ) ਫੇਰ ? ਸੋਰਠ,ਗੌਂਡ,ਮਿਲਾਰੀ

ਧੁਨੀ (ਦੀ ਧੁਨੀ ਉਠਾਈ) ਪੁਨਿ ਉਨਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਗੁਣੀਆਂ ਨੇ ਆਸਾ ਰਾਗਹਿ ਗਾਈ (ਭਾਵ ਆਸਾ ਗੌਣ ਲਗੇ ਸਨ) ਕਿਵੇਂ ਗਾਈ ੧ ਪੁਨਿ ਉਚੇ ਸਰਾਂ ਨਾਲ (ਉਚੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ)।

ਸੂਹਉ ਪੁਨਿ ਕੀਨੀ (ਫੇਰ ਗਾਈ) ਸਮਝੋ! ਉਕਤ ਪੰਜੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਮਧ ਰਾਗ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਗਾਈਆਂ ਸਨ। (ਖੂਬ ਰੰਗ ਬਝਿਆ ਸੀ)

ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਬੈਰਾਧਰ, ਗਜਧਰ, ਕੇਦਾਰਾ, ਜਬਲੀਧਰ (ਸਬਲੀਧਰ) ਨਟ ਔਰ ਜਲਧਾਰਾ ਪੁਨਿ ਸ਼ੰਕਰ ਔ ਸ਼ਿਆਮਾ ਗਾਵਹਿ (ਗਾਵਤੇ ਭਏ ਸਨ) 'ਸਮਝੋ। ਇਹ ਮੇਘ ਰਾਗ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਮਿਟਾ ਇਸ ਤਰਾਂ ਖਸਟ ਰਾਗ ਉਨਿ ਗਾਏ (ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਪਾਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਛੀ ਰਾਗ ਗਾਏ ਸਨ) ਕਿਵੇਂ * ਤੀਸ ਰਾਗਨੀਆਂ ਸਮੇਤ। ਭਾਵ ਕੀ। ਉਸ ਨਾਟਕ ਯਾਂ ਗਾਇਨ ਝਰਮੇ (ਵਸਵਾ ਅਖਾੜਾ ਮੰਡਲ) ਵਿੱਚ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ (੪੮) ਪ੍ਰਕਰ ਸਨ '(ਸਾਰੇ ੮੪ ਹੋਏ)

ਨਕਲ ਨਵੀਸ ਨੇ ਮਾਦਵਨਲ ਦੀ ਉਕਤ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚੋਂ ਚੌਪਈਆਂ ਦੋਹਰੇ ਆਦਿ ਕਟਕ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਅਸ਼ੁਧ ਸ਼ਬਦ ਪਾਕੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਬਿਗਾੜਕੇ ਲੁਕੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਵਿਚਲੇ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇ ਤਦੇ ਸਾਰੇ ਏਕਾ ਹੀ ਏਕਾ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮਾਧਵਨਲ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ੪੨ ਤੋਂ ੭੨ ਤਕ ਲਗਾਏ ਅੰਕ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਸੋ ਕਿਸ ਦੀ ਚੁਰਾਈ ਕਵਿਤਾ ਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਅਯੋਗ ਹੈ।

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰਲੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਲਿਖਣ ਤੇ ਦਸਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਹੋਵੇ, ਪਾਠਕ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਸਮਝ ਲੈਣ। ਅਸਲੋਂ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਮਾਧਵਨਲ ਕਾਮਕੰਦਲਾ ਵਿਖੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਹ

ਕੀਤੇ ਹੋਏ ... ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਚੁਰਾ ਕੇ ਮੁੰਦਾਵਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖ ਕੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਰਾਗਮਾਲਾ ... ਸਾਰੇ ਰਾਗ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖੇ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਛੰਦਾ ਬੰਦੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਮਾਧਵਨਲ ਤੇ ਕਾਮਕੰਦਲਾ ਦੇ ਸ਼ਾਹਿਨ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਇਕ ਸੀਨ (ਨਾਟਕ) ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕਾਮ ਕਰੋੜਾ ਮਸਤੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਧਵਨਲ ਗ੍ਰੰਥ ਏਸ ਭਾਵ ਨਾਲ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਕੋਕ ਸ਼ਾਸਤਰ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਭਾਂਤ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ, ਆਲਮ ਕਵੀ ਖੁਦ ਭੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਕਾਮ ਕਲੋਲੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਵਿਚਾਰ, ਖੋਜ ਤੋਂ ਏਹੀ ਸਿਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਿਛੋਂ ਭੁਲ ਕੇ ਭੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਕਿਉਂ ?

ਵਸਵਾ ਰਾਗ ਸੁਣੈ ਚਿੱਤ ਲਾਇ।
ਕਹੈ ਗੁਰੂ ਸੋ ਜਮ ਪੁਰ ਜਾਇ।

(ਖਾਲਸਾ ਰਹਿਤਨਾਮਾ)

ਜਿਉਂ ਵੇਸਵਾ ਕੇ ਪਰੇ ਅਖਾਰਾ,
ਕਾਪਰ ਪਹਰ ਕਰਹਿ ਸੀਂਗਾਰਾ।
ਪਰੇ ਤਾਲ ਨਿਹਾਲੇ ਸਾਸ।
ਵਾਕੇ ਗਲ ਜਮ ਕਾ ਹੈ ਫਾਸ।

(ਭੈਰਉ ਨਾਮਦੇਵ)

ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਆਖਣਾ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ

ਜੇ ਅਧਿਕ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਬਾਣੀ (ਕਵਿਤਾ) ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਭੀ ਹਕਦਾਰ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਨਿਰੀ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਰਖਾ ਸਕਦੀ ਕਿੰਤੂ ਮੁਖ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਾਮਧਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਯ ਤਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਗਿਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਇਹ ਨਹੀਂ। ਕਿੰਤੂ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਚਾਤਰੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਉਕਤ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਹੀ ਅੰਗ ਹੈ। ਤਾਤੇ ਇਸ (ਕਵਿਤਾ) ਦਾ ਨਾਉਂ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਣਾ ਭੀ, ਇਸ ਦੇ ਲਖਕ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਧਵ ਨਲ ਦਾ ਅੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਆਖਣਾ ਭੀ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਗੁਰ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਭੀ ਸਬੰਧ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਗ ਮਾਲਾ (ਕੋਈ ਬਾਣੀ) ਆਖਣਾ ਭੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ। ਸਾਰੰਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਤਾਤਪ੍ਰਯ ਪਾਤਰਾਂ (ਨਾਚਿਆਂ) ਦੀ ਕਲਾ ਕੌਸ਼ਲ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ ਲੈ ਕਰ ਹੀ, ਤਹਿ ਪਾਛੈ ਸਿੰਧ ਵੀ ਅਲਾਪੀ, ਮੈਂ ਕਹੋ ਸਵਾਰੀ ਗਾਵੇ ਗਾਇਨ ਪਾਤ੍ਰ ਅਤੇ ਅਸਟ ਰਾਗ ਉਨ ਗਾਏ।" ਆਦਿ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਨਾਟਕ

ਚੇਟਕਾਂ ਦਾ ਨਖੇਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਰਾਗ ਮਾਲਾ (ਨਾਮਧਰੀਕ) ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਮ ਭੀ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ 'ਮਾਧਵਨਲ' ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਪੂਰਬੋਕਤ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਇਕ ਸਮੇਂ ਸਭ ਕੁਝ ਗਾ ਜਾਣਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਉਕਾ ਹੀ ਨਿਸ਼ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਅਤੇ ਨਿਸਫਲ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਵੇਦੀ ਬਾਣੀ ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬੀੜਾਂ ਤੋਂ ਮੋਢ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸਮਝਣਾ ਕੋਰਾ ਅਗਿਆਨ ਹੈ। (ਪੰਡਿਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿੱਤਯਾ ਚਾਰਯਾ)।

'ਠੀਕ ਹੈ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਤਾਂ ਕਵੀ ਆਲਮ ਦੀ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖਣੇ ਵਾਲੇ ਨਕਲਨਵੀਸ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਕਵੀ ਆਲਮ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਸੀਨ (ਨਾਟਕ) ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਫ ਆਖਿਆ ਹੈ "ਕਾਮੀ ਰਸਕ ਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਸੁਨ ਹੀ, ਤੇ ਯਹ ਕਥਾ ਰੈਨ ਦਿਨ ਗੁਨਹੀ" "ਮੈਂ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੁਣਨਾ ਕਾਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਕਰਤਬ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ।'

ਨਾਮ ਧਰੀਕ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਯਥਾ-(੧) ਭੈਰਉ ਜਾਂ ਭੈਰਵ (੨) ਮਾਲਕੌਸ (੩) ਹਿੰਡੋਲ ਜਾਂ ਹਿੰਦੋਲ (੪) ਦੀਪਕ (੫) ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ (੬) ਮੇਘ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਰਾਗ ਭੈਰਵ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਹੈ।

ਭੈਰਉ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਇਸਤਰੀਆਂ (ਰਾਗਨੀਆਂ)

ਹਨ। ਯਥਾ:-(੧) ਭੈਰਵੀ, (੨) ਬਿਲਾਵਲੀ, (੩) ਪੁਨਿਆਂ ਕੀ (੪) ਬੰਗਲੀ, (੫) ਅਸਲੇਖੀ, ।

ਅੱਠ ਪੁਤਰ ਹਨ:-(੧) ਪੰਚਮ, (੨) ਹਰਖ, (੩) ਦਿਸਾਖ (੪) ਬੰਗਾਲਮ. (੫) ਮਧੁ, (੬) ਮਾਧਵ (੭) ਲਲਿਤ (੮) ਬਿਲਾਵਲ।

ਮਾਲਕੌਂਸ:—ਇਸ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਰਾਗਣੀਆਂ ਹਨ

(੧) ਗੌਂਡਕਰੀ, (੨) ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ, (੩) ਗੰਧਾਰੀ, (੪) ਸੀਹੁਤੀ, (੫) ਧਨਾਸਰੀ। ਅੱਠ ਪੁਤਰ ਹਨ:-(੧) ਮਾਰੂ, (੨) ਮਸਤ ਅੰਗ, (੩) ਮਵਾੜ, (੪) ਪ੍ਰਬਲ, (੫) ਚੰਡ ਕੌਸਕ, (੬) ਖਉ, (੭) ਖਟ, (੮) ਭਉਰਾਨਟ।

ਹਿੰਡੋਲ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਇਸਤਰੀਆਂ ਹਨ:- (੧) ਤੇਲੰਗੀ (੨) ਦੇਵਕਰੀ, (੩) ਬਸੰਤੀ, (੪) ਸੰਦੂਰਿ, (੫) ਅਹੀਰੀ। ਅਤੇ ਅੱਠ ਪੁਤਰ:-(੧) ਸੁਰਮਾਨੰਦ, (੨) ਭਾਸ ਕਰ, (੩) ਚੰਦ੍ਰ ਬਿੰਬ, (੪) ਮੰਗਲ, (੫) ਸਰਸਬਾਨ (੬) ਬਿਨੋਦ, (੭) ਬਸੰਤ (੮) ਕਮੋਦ।

ਦੀਪਕ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਇਸਤਰੀਆਂ:-(੧) ਕਛੇਲੀ (੨) ਪਟਮੰਜਰੀ (੩) ਟੋਡੀ, (੪) ਕਾਮੋਦੀ, (੫) ਗੂਜਰੀ (ਅੱਠ ਪੁਤਰ) (੧) ਕਾਲੰਕਾ (੨) ਕੁੰਤਲ, (੩) ਰਾਮਾ (੪) ਕਮਲ (ਕੁਸਮ ਵਾਧੂ ਹੈ) (੫) ਚੰਪਕ (ਪੰਚਨ) (੬) ਗੌਰਾ (੭) ਕਾਨ੍ਹਰਾ (੮) ਕਲ੍ਯਾਨਾ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਬਹੁਆਂ:-(੧) ਬੈਰਾਰੀ (੨) ਕਰਨਾਟੀ (੩) ਗੌਰੀ (੪) ਆਸਾਵਰੀ (੫) ਸਿੰਧਵੀ। ਯਥਾ:- ਅੱਠ ਪੁੱਤਰ:-(੧) ਸਾਲੂ (੨) ਸਾਰਗ (੩) ਸਾਗਰਾ (੪) ਗੌਂਡ

(੫) ਗੰਭੀਰ (੬) ਗੁੰਡ (੭) ਕੁੰਭ (੮) ਹਮੀਰ ।

ਮੇਘ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ (੧) ਸੋਰਠ (੨) ਗੌਂਡ (੩) ਮਲਾਰੀ (੪) ਆਸਾ (੫) ਸੂਹਉ । ਅੱਠ ਪੁਤਰ (੧) ਬੈਰਾਧਰ (੨) ਗਜਧਰ (੩) ਕੇਦਾਰਾ (੪) ਜਬਲੀਧਰ (ਸਵਲੀਧਰ) (੦੫) ਨਟ (੬) ਜਲਧਰ (੭) ਸ਼ੰਕਰ (੮) ਸਿਆਮਾਂ ਜੋੜ ੬ + ੩੦ + ੪੮ = ਜੋੜ ੮੪ ।

ਨੋਟ—ਜੇ ਕਰ ਖੋਜ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਨਾਮ ਫਰਜ਼ੀ ਹਨ ਜੋ ਸਤਰਾਂ ਛਟਾਂ ਦੀ ਮਾਨਿੰਦ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੇ ਪੁਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਘਟ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚਲੇ ਇਕੱਠੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਰਾਗ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ''ਰਾਗਣੀਆਂ ਨਹੀਂ'' । ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੇ ਵਰਵੇ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀਆਂ ਪੁਤਰ ਕਿਵੇਂ ? ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪੁਤਰ ਘੜਨੇ ਤਾਂ ਰਾਗ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਕਾਦਰਾਂ ਨੇ ਕਲਪੇ ਹਨ । ਰਾਗ ਅਕਸਰ ਮੋਰਾਂ, ਡਡੂਆਂ, ਕੋਇਲਾਂ ਕਾਵਾਂ ਆਦਿ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਤੋਂ ਲਿਤੇ ਹਨ । ਵਖਰੀ ਰਾਗ ਅਤੇ ਸੰਗਿਆ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਭੀ ਹੋਰ ਰਾਗ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਰਾਗ ਜੰਮਦੇ ਮਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਅਜ ਨੂੰ ਅਣ ਗਿਣਤ ਪ੍ਰਨਾਲੀਆਂ ਪੈਦੀਆਂ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਵਖੋ ਵਖ ਰਾਗ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇ ਕ੍ਰਮ ਆਦਿ ਹਨ ।

ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਔਣ ਦੀ ਰਪੌੜ ਸਾਖੀ ਭੀ ਸੁਣੋ !

ਜਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰ ਚੁਕੇ ਸਨ । ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਜੀ ਦਾ ਭੋਗ ਸੁਣ ਕੇ, ਛੇ ਰਾਗ ਅਰ ਤੀਸ ਰਾਗਨੀਆਂ, ਅਠਤਾਲੀ ਪੁਤ੍ਰ ਸਣ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਕੋ ਆਏ। ਅਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਬੇਨਤੀ ਪੂਰਬਕ ਬੋਲੇ ਕਿ ਹੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ ਜੀ! ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਹਮਾਰੇ ਮੱਧ ਮੇਂ ਕਿਸੀ ਰਾਗ ਕੋ ਲਿਖਾ ਹੈ ਔਰ ਕਿਸੀ ਕੋ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਔਰ ਕਿਸ ਰਾਗ ਕਾ ਕੌਣ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ? ਕੌਣ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਸੋ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਸੋ ਹਮ ਸਭ ਕਾ ਕੈਸੇ ਨਿਰਣਾ ਹੋਗਾ। ਔਰ ਕਾਲ (ਸਮਾਂ) ਕਾ ਕੈਸੇ ਨਿਰਣਾ ਹੋਗਾ? ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕੋ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਕਿ ਜੈਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇਂ ਸ਼ਬਦੋਂ ਕਾ ਸੂਚੀ ਪਤ੍ਰ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਤਿਸੀ ਭਾਂਤ ਰਾਗੋਂ ਕਾ ਸੂਚੀ ਪਤ੍ਰ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਅੰਤ ਮੇਂ ਲਿਖੋ।

ਇਹੋ ਸਾਖੀ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਟੀਕਾਕਾਰ ਫਰੀਦ ਕੋਟੀਆਂ ਨੇ ਭੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਭੀ ਕਈਆਂ ਨੇ ਮਖੀ ਪਰ ਮਖੀ ਮਾਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਾਖੀ ਦੇ ਸਚ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ ਭੁੱਲਕੜ ਅਰ ਵਿਦਿਆ ਹੀਣ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਵੀ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਰਾਗ ਹੋਰ ਭੀ ਹਨ? ਫਿਰ ਬੀੜ ਬੱਝੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਭੋਗ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਗ ਕਿਉਂ ਆਏ, ਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁੱਤੇ ਰਹੇ ਸਨ? ਸਾਖੀ ਘਾੜੇ ਨੇ ਇਸ ਨਾਮ ਧਰੀਕ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਪਾਠ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਸਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਸੂਚੀ ਪੱਤਰ ਕਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਜਾਂ ਰਾਗ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਇਕਤੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਲਿਖ ਕੇ ਭੋਗ ਪਾ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਰਾਗ ਆਏ ਇਕੱਤੀ ਰਾਗ ਕਿਸ ਟੋਲੀ ਨਾਲ ਖੜੇ ਸਨ? ਜੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਾਲ ਸਨ ਤਾਂ 'ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ ਮਾਝ, ਪਰਭਾਤੀ, ਬਿਹਾਗੜਾ, ਬਿਭਾਸ, ਜੈ ਜੈਵੰਤੀ

ਆਦਿ ਕਿਥੇ ਲੁਕੇ ਰਹੇ ਸਨ ? ਜੋ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸਨ। ਜੋ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਾਲ ਆਏ ਸੀ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇ ਮੁਖ ਸਨ ਜਾਂ ਕਿ ਛੁਪੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਜਨੋ ! ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਸਾਖੀ ਲਪੇਟ ਸੰਖ ਵਾਲਾ ਗਪੌੜਾ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਰ ਰਾਗ ਮਾਲੀਏ ਰੌਲਾ ਪੌਂਦੇ ਆਏ ਹਨ ਜਾਂ ਤੇ ਰਾਗ ਮਾਲੀਏ ਰਾਗਮਾਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਬਲਕੇ ਭੋਗ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਖੰਡਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰੌਲਾ ਪੌਂਦੇ ਸਿਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕਈਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਡਹੰਸ ਭੈਰਵ ਰਾਗ ਦੇ ਪੁਤਰ ਪੰਚਮ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਨਕਲ ਕਰਤੇ ਤੇ ਚੰਪਕ ਲਿਖਿਆ) ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਹੈ ਪਰ ਰਾਗਮਾਲਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦੀ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੈਤਸਰੀ ਮਾਲਕੌਂਸ ਦੇ ਪੁਤਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਸੋ ਤੁਹਾਂ ਕਿਥੇ ਰਹਿਣ ?) ਤੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਤੇ ਏਹੋ ਹਾਲਤ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਤੇ ਬਿਲਾਸ ਦੀ ਹੈ। ਦਸੋ ਇਹ ਕਿਸ ਕੋੜਮੇਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹਨ ? ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਖੇ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਇਕੱਤੀ ਰਾਗ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਜ ਸਨ, ਏਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੀੜ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਮੰਨੇ ਹਨ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਖੇ ਆਏ ਇਕੱਤੀ। ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਭੀ ਅਗੇ ਦਰਜ ਹੈ।

(੧) ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ (੨) ਮਾਝ (੩) ਗਉੜੀ (੪) ਆਸਾ (੫) ਗੂਜਰੀ (੬) ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ (੭) ਬਿਹਾਗੜਾ (੮) ਵਡਹੰਸ (੯) ਸੋਰਠ (੧੦) ਧਨਾਸਰੀ (੧੧) ਜੈਤਸਰੀ (੧੨) ਟੋਡੀ (੧੩) ਬੈਰਾੜੀ (੧੪) ਤਿਲੰਗ (੧੫) ਸੂਹੀ (੧੬) ਬਿਲਾਵਲ (੧੭) ਗੌਂਡ (੧੮) ਰਾਮਕਲੀ (੧੯) ਨਟ (੨੦) ਮਾਲੀ

ਗੌੜਾ (੨੧) ਮਾਰੂ (੨੨) ਤੁਖਾਰੀ (੨੩) ਕੇਦਾਰਾ (੨੪) ਭੈਰਉ (੨੫) ਬਸੰਤ (੨੬) ਸਾਰੰਗ (੨੭) ਮਲਾਰ (੨੮) ਕਾਨੜਾ (੨੯) ਕਲਿਆਨ (੩੦) ਪ੍ਰਭਾਤੀ (੩੧) ਜੈਜਾਵੰਤੀ।

ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਲੀ ਧੀਰ ਮਲੀਆਂ ਦੀ ਬੀੜ ਵਿਖੇ 'ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ' ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਰ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਧ ਘੱਟ ਬਾਣੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੋ ਪੁਰਖ (ਰਹਿਰਾਸ) ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੪ 'ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਸਚਿਆਰ' ਤੇ 'ਤਿਤ ਸਰਵਰੜੈ ਭਈਲੇ ਨਿਵਾਸਾ' ਅਤੇ 'ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ' ਸ਼ਬਦ ਉੱਕ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਨੌਮੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਖਾਲੀ ਬੀੜਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਹਨ ਜੋ ਕਈ ਤਾਂ ਹੜਤਾਲ ਲਗਾ ਕੇ ਢੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਪਾਠ ਸਾਫ਼ ਦਿਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾ ਹੋਵੇ ਖੁਦ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੰਮਤ ੧੬੬੧ ਮਿਤੀ ਭਾਦੋਂ ਵਦੀ ੧ ਪੋਥੀ ਲਿਖ ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਰੇ ਪਤਰੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ੯੭੪ ਇਕ ਪੰਨਾ ਖਾਲੀ ਛਡ ਕੇ ਅਗੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ, ਰਤਨ ਮਾਲਾ, ਰਾਗੀ ਮੁਕਾਮ ਦੀ ਸਾਖੀ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ ? ਹੁਣ ਨਿਕਾਲੀਆਂ ਕਿਉ ਗਈਆਂ ਹਨ ? ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਕਾਲਣ ਨਾਲ ਬੀੜ ਖੰਡਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ? ਅਸਲੋਂ ਸਭ ਪਖ ਘੜੇ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹਨ।

ਰਾਗਮਾਲਾ ਵੇਸਵਾ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਦਾ ਨਾਟਕ ਹੈ

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਮਾਧਵ ਨਲ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਹੂਬਹੂ ਲਿਖੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਕਵੀ ਨੇ ਉਸ

ਸਮੇਂ ਘੜੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਨਾਮੇ ਗਣਿਕਾ ਨੱਚ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਕੰਜਰ ਲੋਕ (ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਪਾਤਰ) ਗਾ ਰਹੇ ਸੀ । ਕਿਉਂਕਿ ਨ੍ਰਿਤ ਗੀਤ ਅਤੇ ਬਾਦਯ ਰੂਪ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਪੂਰਨੀ ਲਈ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਗਿਣਨਾ ਕਵਿ ਕਲਪਣਾ ਪਰਧਾਨ ਅੰਗ ਸੀ, ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ । ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਿਛੋਂ ਧ੍ਰੁਪ ਦੇ ਅਤੇ ਠੁਮਰੀ ਆਦਿ ਗਾਉਣ ਦੀ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਸੂਚੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ।

(ਪੰਡਿਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿੱਤਯਾ ਚਾਰਯਾ)

ਨੋਟ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸ਼ ਕੋਈ ਸੰਕਾ ਹੈ, ਉਹ ਗ੍ਰੰਥ ਮਾਧਵ ਨਲ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਣ ।

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕੌਣ ਹੈ ?

"ਖਸਟ ਪੁਤ੍ਰ 'ਮੈ' ਕਹੇ ਸਵਾਰੀ ।"

ਕੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਪਕ ਰਾਗ ਦੇ ਅਠ ਪੁਤ੍ਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਨੌਂ ਲਿਖ ਗਏ ? ਦੇਖੋ:—

(੧) ਕਾਲੰਕਾ (੨) ਕੁੰਤਲ ਅਉ (੩) ਰਾਮਾ (੪) ਕਮਲ
(੫) ਕੁਸਮ (੬) ਚੰਪਕ ਕੇ ਨਾਮਾ (੭) ਗਉਰਾ ਅਉ
(੮) ਕਾਨਰਾ (੯) ਕਲ੍ਯਾਨਾ ।

ਕਿੰਨੇ ਅਸਚਰਜ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਇੰਨੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਜਾਣੇ ਲਿਖੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਹਨ । ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਧੁਨ ਨੂੰ ਪਕਿਆਂ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਰਾਗਮਾਲਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰੀ । ਆਲਮ ਦਾ ਪਾਠ ਚੰਪਕ ਦੀ ਥਾਂਏ 'ਪੰਚਮ' ਹੈ । ਜੋ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ । ਪਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗਿਣਤੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਕਾਨੜਾ ਤੇ ਕਲਿਆਨ ਦੋ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਗਿਣ ਲਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਯਾਦ ਰਹੇ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ "ਪੰਚਮ ਨੂੰ ਰਾਗ ਪੁਤ੍ਰ" ਆਪਣੇ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਇਹ ਕੀਤਾ

ਯਤਨ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰੀ ਰਖੇਗਾ? ਕਾਲੰਗ ਤੇ ਕਲਿਆਨਾ ਦੋ ਰਾਗ ਹਨ, ਕਾਲੀਦਾਸ ਹਣਵੰਤ, ਭੈਰਉ ਤਿੰਨ ਸੰਗੀਤ ਮਤਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਅੜ ਬਾਰੇ ਦੋ ਹਨ, ਪਰ ਚੌਪੜ ਕਿਸੇ ਮਤ ਨੇ ਰਾਗ ਪੁਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਨਾ ਹੀ ਸਾਲੂ ਜੋ ਮਾਲਵ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੰਖੇਪ "ਮਾਲੂ" ਤੋਂ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਹੁਣ ਸਾਲੂ ਬਣਾਇਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਮਤ ਵਿਚ ਰਾਗ ਪੁਤਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਗੁਰਮਤ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਕੋਈ ਵਖਰੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ, ਇਹ ਸਾਲੂ ਰਾਗ ਚਾਹੀਦਾ ਹੀ ਸੀ।

ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਆਪ ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਹੀ ਨੂੰ ਸੂਹਉ ਕਿਉਂ ਲਿਖਿਆ। ਮਲਾਰ ਨੂੰ ਮਾਲਾਰੀ ਤੇ ਤੇਲੰਗ ਨੂੰ ਤੇਲੰਗੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਕਿਉਂ ਆ ਗਿਆ। ਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਪੁਰਖ ਹੀ ਲਿਖੀ ਗਏ? ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਰੁਸਤ ਕੀਤੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ, ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਹਿੰਦੀ (ਪਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲਾਂ ਦਾ ਵਿਥ ਹੈ। ਕੀ 'ਕਾਨਰਾ' ਤੇ 'ਕਾਨੜਾ' ਅਤੇ 'ਗਉੜੀ' ਤੇ 'ਗਾਵਰੀ' ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ (ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ)।

ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਮਿਸ਼ਨ

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਆਦਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜੋ ਦ੍ਰਿਗਨ ਨੰਦਨ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਥੀਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ। ਚੌਪਈਆਂ ਸੋਰਠੇ, ਦੋਹਰੇ, ਅਤੇ ਪਿੰਡੇ ਲਿਖਣੇ ਦਾ ਢੰਗ

ਅਡਰਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਖੀਰ ੫ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਹਨ। ਰਾਗਮਾਲਾ ਵਿਚ ਏਕੇ ਹੀ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਛੰਤ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਢੰਗ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਅਡਰਾ ਹੈ। ਰਾਗਮਾਲਾ ਕਿਸੇ ਨਿਤਨੇਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਜਾਂ ਨਾਮ ਰਸ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਾਪੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਹੈ। ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਥਾਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨਿ ਵਸਤੂ ਪਾਈਓ, ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਵੀਚਾਰੋ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਪਾਇਓ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਭਸੁ ਅਧਾਰੋ। ਸੋ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਭਰਿਆ ਹੈ? ਉਹੋ ਸੁਰਤਾਨ ਕਲੋਲ (ਰੰਗਰਲੀਆਂ) ਗਾਵਹਿ ਤਾਲ ਮਿਲਾ ਇਕੋ ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਵੇਸਵਾਂ ਤਾਨ ਤਾਲ ਆਦਿ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗੌਂਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਲੋਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤਾਂ 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਮਿਲੈ ਤਾਂ ਜੀਵਾਂ, ਤਨ ਮਨ ਥੀਵੈ ਹਰਿਆ' ਪਰ ਭੋਗ ਪੌਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰਾਗ ਮਾਲੀਏ ਆਲਮ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੁਆਰੇ ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ ਪਰ ਭੋਗ ਪੌਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਹੈ ਫੁਰਮੌਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਰਾਗ ਮਾਲੀਏ ਗੁਰਮਤ ਤੋਂ ਵਿਰੁਧ ਪ੍ਰਿਥਮ ਰਾਗ ਭੈਰਵੋ ਕਰ ਹੀ ਆਖ ਕੇ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਖੰਡਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ

ਕੁਝ ਚਾਲਾਕ ਰਾਗਮਾਲੀਆਂ ਨੇ ਧੋਖਾ ਜਾਂ ਟਪਲਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਆਲਮ ਤਾਂ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ

ਕਰ ਕੇ, ਉਸ ਨੇ ਬੀੜ ਤੋਂ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪੋਥੀ ਪਰ ਲਿਖ ਲਈ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਪਰ ਝੂਠ ਦੇ ਪੈਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਾਗ ਮਾਲੀਏ ਖੜੇ ਨਾ ਸਕੇ। ਅਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਜੋ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲੀਆ ਦੇ ਢੋਲ ਦਾ ਪੋਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ:—

'ਨਾਗਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਭਾ, ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਬਾਬੂ ਸ਼ਿਆਮ ਦਾਸ ਜੀ ਬੀ. ਏ. ਹਿੰਦੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਰਪੋਟ (ਸੰਨ ੧੯੪੦) ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।'

In the year 1583, in which the poet Alama wrote his book Todarmall was busy with his reforms of civil and Revenue Administration and must have won the great fame which has come down to the present day. The surname of the emperor Akbar was Abu. Fatah Jalal-Din Mohammad and he reigned from 1556 to 1605 A. D. It, therefore seems certain that this poet flourished in the time of Akbar, the great and consequently is different from another poet of the same name who was in the service of Muazzam Shah son of Aurangzeb as noted by me last year. ()

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸੰਨ ੧੯੦੬, ੭, ੮ ਅਤੇ ੧੯੦੯ ਦੀ ਖੋਜ ਰਪੋਟ ਵਿਚ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਾਹਿੱਤਕ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਖੋਜੀ ਮਿਸਰ ਬੰਧੂਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਆਲਮ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਆਲਮ ਤੋਂ ਵੱਖ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

ਦੋਹਾਂ ਆਲਮ ਕਵੀਆਂ ਬਾਰ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਵਾਲਿਆਂ

() Annual Report on the search of Hind., Manuscripts for the year 1903, P. 17) Annual Report on the Search of Hind. Manuscripts for the year 1904, P. 15.

ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹਿੰਦੀ ਹਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਖੋਜ-ਰਪੋਰਟ ਵਿਚ, ਜੋ ਸੰਨ ੧੯੪੪ ਈ: ਦੀ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪੁਰਾਤਨ ਖੋਜੀ ਡਾਕਟਰ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਜੀ ਬੀ. ਏ. ਰੀਸਰਚ ਸਕਾਲਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

Alama Kavi

8 Alama Kavi : Author of Madhvaanala Kama Kandala Nataka, wrote his work in 1583 A. D. during the reign of Akbar, the great, whom he praises as the depository of Knowledge and wealth, and as the Guru the whole world.

He is distinct from another Alama who flourished during Bahadur Shah's reign and wrote on erotic subject ... .

Alama

9 Alama is a well known poet on erotic subjects. He was a Brahman, but became a convert to Islam in Admiration of the poets talents of a Mussalman woman whom he made his wife. He flourished about 1700 A. D. Another Alama who has been just noticed, flourished in Akbar's time. –

The Twelfth Report on the Search of Hindi Mss. for the years 1923, 1924 and 1925. Vol. I. P. 19-20. "

ਦੋਹਾਂ ਆਲਮ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਾਕ-ਫੀਅਤ ਭਰੀ ਪੜਚੋਲ ਹਿੰਦੀ ਦੀਆਂ ਖੋਜ ਰੀਪੋਰਟਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਚੋਖੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਹਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਬਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਾਰ ਖੋਜ ਹੋ ਕੇ ਸੂਬਾ ਮੱਧ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚੋਂ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸੰਨ ੧੯੦੪ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਆਲਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਕਵੀਆਂ ਵਖੋ ਵਖ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਹਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਸਮੇਤ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਆਲਮ ਕਵੀ ਨੂੰ ਅਕਬਰ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਤੇ ਮਾਧਵਾਂ ਨਲ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਦਾ ਲੇਖਕ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

੧੫੮੩ ਦੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਆਲਮ ਕਵੀ ਨੇ ਆਪਨੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ। ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਤੇ ਰੈਵਨੀਊ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਵਿਚ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਉਸਤੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਜੋ ਅਜ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਹੈ।

ਅਕਬਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਅਬੁਲ ਫਤਹ ਜਲਾਲਉਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ੧੫੫੬ ਤੋਂ ੧੬੦੫ ਤੱਕ ਰਾਜ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਕਿ ਆਲਮ ਕਵੀ ਨੇ ਇਸ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਤਹਿਰੀਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤੋਂ ਅਡ ਕਵੀ ਸੀ ਜੋ ਇਸੇ ਨਾਂ ਦਾ ਮੋਜ਼ਮ ਸ਼ਾਹ ਸਪੁਤ੍ਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਸੀ।

(ਸਾਲਾਨਾ ਰੀਪੋਰਟ ਰੀਸਰਚ ਹਿੰਦੀ ਸਾਹਿੱਤ ਸੰ. ੧੯੦੩ ਪੰ.੧੨)

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸੰਨ ੧੯੦੬–੭–੮ ਅਤੇ ੧੯੦੯ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਆਲਮ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਆਲਮ ਤੋਂ ਵਖ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਵਰੇ, ਉਸ ਰੀਪੋਰਟ ਦਾ ਸਭਾ ਰਲੇ ਦੋਹਾਂ ਆਲਮ ਕਵੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਖੋਜ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਰਪੋਟ ਵਿਚ ਜੋ ਸੰ:੧੯੪੪ ਦੀ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪੁਰਾਤਨ ਖੋਜੀ ਡਾਕਟਰ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਜੀ ਬੀ. ਏ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

ਆਲਮ ਕਵੀ ਕਰਤਾ ਮਾਧਵ ਨਲ ਕਾਮਕੰਦਲਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਿੱਸਾ ੧੫੮੩ ਈ: ਵਿਚ ਅਕਬਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, ਆਲਮ ਖੁਦ ਉਸ ਦੇ ਧਨ ਵਾਕਫੀਅਤ ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਵਾਂਗ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਜੇ ਆਲਮ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸ: ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ "ਅਸ਼ੋਕ" } [ਸਾਲਾਨਾ ਰਪੋਰਟ ਹਿੰਦੀ ਸਹਿਤ, ੧੯੦੪ ਪੰਨਾ ੧੫]

ਪਹਿਲਾ ਆਲਮ ਕਵੀ ਅਕਬਰ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਧਵ ਨਲ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜਾ ਆਲਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਲਮ ਕੇਲ, ਤੇ ਮਰ ਗੀਤ ਸਾਰ, ਆਦਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਚੀਆਂ ਸਨ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀ ਆਲਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੇਵ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀ ਕਵੀ ਰਤਨ ਮਾਲਾ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਮਿਸ਼ਰ ਬੰਧੂ ਬਿਨੋਦ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਸਫਾ ੧੦੧ ਉਤੇ ਆਲਮ ਨੂੰ ਅਕਬਰ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਏਹੋ ਰਾਏ ਪ੍ਰੋ. ਮੌਜਮਦਾਰ ਐਮ. ਏ., ਐਲ. ਐਲ. ਬੀ. ਬੜੌਦਾ ਕਾਲਜ ਦੀ ਹੈ।

ਨੋਟ:—ਕਵੀ ਗਣਪਤ ਰਚਿਤ 'ਮਾਧਵ ਨਲ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ' ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਭੂਮਕਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮੌਜਮਦਾਰ ਐਮ. ਏ. ਐਲ. ਐਲ. ਬੀ. ਬੜੌਦਾ ਕਾਲਜ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਇਹ ਕਹਾਣੀ (ਮਾਧਵਨਲ ਕਾਮਕੰਦਲਾ) ਉਤਰੀ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਅਤੇ ਥੋੜੇ ਹੀ ਕਾਲ ਤੋਂ ਮਗਰਬੀ ਵਿਚ ਭੀ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ

ਚੁਕਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਕਹਾਣੀ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਵੀ ਆਲਮ ਨੇ ਸੰਮਤ ੯੯੧ ਹਿਜਰੀ (ਸੰਮਤ ੧੬੪੦ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਤੇ ੧੫੮੪ ਈ.) ਵਿਚ ਲਿਖੀ। ਅਕਬਰ ਦੀ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਫਤਹ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਕਾਲ ਪਿਛੋਂ ਰਾਜਾ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਕਬਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲਈ ਇਹ ਕਿੱਸਾ ਆਲਮ ਨੇ ਰਚਿਆ। ਮੌਜਮਦਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਮਾਧਵਾ ਨਲ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਦੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਲਿਖਤੀ ਪਈ ਕਾਪੀ ਦਸ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਲਾਈਨਾਂ ਭੀ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਵਯ ਕੋਸ਼ ਦੀ (ਹਿੰਦੀ) ਵਿਚ ਵੀ ਆਲਮ ਅਕਬਰ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

(ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ)

(ਰਾਗਮਾਲਾ ਨਿਰਣੈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਪੋਟ)

ਮਾਧਵਨਲ ਤੇ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਦੇ ਥਾਂ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਨਿਰਣਾ

ਮਾਧਵਨਲ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਕੋਈ ਬਨਾਉਟੀ ਜਾਂ ਮਨੋ ਕਲਪਿਤ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹੈ। ਪੁਸ਼ਪਾਵਤੀ ਨਗਰੀ, ਜਿਥੇ ਰਾਜਾ ਗੋਬਿੰਦ ਚੰਦ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਬਿਲਹਾਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸੀ. ਪੀ. ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪਰਸਿੱਧ ਥਾਂ ਹੈ ਜੋ ਕਟਨੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ੧੦ ਮੀਲ ਪਛਮ

ਢਲ ਭਰਹੁਤ ਅਤੇ ਜੱਬਲ ਪੁਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ (ਚੰਦ) ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੰਮਤ ੬੧੯ ਮੁਤਾਬਕ ਸੰਨ ੧੯੬੨ ਈ: ਹੈ। ਆਰਕਿਆਲੋਜੀਕਲ ਸਰਵੇ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਰਪੋਰਟ ਨੰ: ੯ ਤੇ ਸਫ਼ਾ ੬੭ ਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਿਲਹਾਰੀ ਵਿਚ ਮਾਧਵਾ ਨਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮਕਾ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਲਈ ਮਹਿਲ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੰਡਰਾਤ ਉਥੇ ਹੁਣ ਤਕ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਰਪੋਰਟ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦੀ ਇਕ ਪਿਕਚਰ ਵੀ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। (ਵੇਖੋ ਟੇਬਲ ਨੰ ੭)

(ਅਸ਼ੋਕ)

ਨੋਟ—ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਵੇਸਵਾ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਤੇ ਮਾਧਵ ਨਲ ਸਬੰਧੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰਬਰ ੯੧ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ:—

ਦੋਹਰਾ— ਗੋਬਿੰਦ ਚੰਦ ਨਰੇਸ ਕੋ ਮਾਧਵ ਨਲ ਨਿਜ ਮੀਤ।
ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਯਾਕਰਨ ਸਾਸਤ੍ਰ ਖਟ ਕੋਕਸਾਰ ਸੰਗੀਤ।

ਚੌਪਈ— ਮਧੁਰ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ ਬੇਨ ਬਜਾਵੈ।
ਜੋ ਕੋਊ ਤ੍ਰੀਯ ਸ੍ਰਵਨਨ ਸੁਨਿ ਪਾਵੈ।
ਚਿੱਤ ਮੈਂ ਅਧਿਕ ਮਤਹੁ ਹ੍ਵੈ ਝੂਲੈ।
ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਸਕਲ ਤਾਹਿ ਸੁਧ ਭੂਲੈ।
ਪੁਰ ਬਾਸੀ ਨ੍ਰਿਪ ਪੈ ਚਲਿ ਆਏ।
ਆਇ ਰਾਇ ਤਨ ਬਚਨ ਸੁਨਾਏ।
ਕੈ ਮਾਧਵ ਨਲ ਕੌ ਅਬ ਮਰੀਐ।
ਨਾ ਤੋ ਯਾ ਕਹਿ ਦੇਸ ਨਿਕਰੀਐ।
ਮਾਧਵ ਨਲ ਨ੍ਰਿਪ ਤੁਰਤ ਨਿਕਾਰਿਯੋ।

ਬਿਪ੍ਰ ਜਾਨਿ ਜਿਯ ਤੇ ਨਹਿ ਮਾਰਿਯੋ।
(ਫੇਰ) ਕਾਮਾਵਤੀ ਨਗਰ ਚਲ ਆਯੋ।
ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਸੋ ਹਿਤ ਭਾਯੋ।
ਕਾਮ ਸੈਨ ਰਾਜਾ ਜਹਾਂ,
ਤਹਿ ਦਿਨ ਪਹੁਚਿਯੋ ਜਾਇ।
ਪ੍ਰਗਟ ਭੌਨ ਮੋ ਸਠਿ ਤ੍ਰੀਯ ਨਾਚਤ ਜਹਾਂ ਬਨਾਇ।
ਮਾਧਵ ਭੌਨ ਸਭਾ ਮਹਿ ਆਯੋ।
ਆਨ ਰਾਵ ਕੋ ਸੀਸ ਝੁਕਾਯੋ।
ਸੂਰਬੀਰ ਬੈਠੇ ਬਹੁ ਜਹਾਂ।
ਨਾਚਤ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਤਹਾਂ।

ਮਾਧਵ ਕੰਦਲਾ ਪਰ ਆਸ਼ਕ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਾਮ ਸੈਨ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਸਮੇਤ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਨਿਕਾਲ ਦਿਤਾ। (ਇਹ ਪੁਰ ਤੇ ਤਹਿ ਤੁਰਤ ਨਿਕਰੀਐ)। ਇਸ ਚਰਿਤਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ ਰਜਵਾੜੇ ਵਿਕ੍ਰਮਾਜੀਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਬਾਤ ਪੂਰਨ ਸਾਬਤ ਹੈ ਕਿ ਮਾਧਵਨਲ ਔਰ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ।

ਰਾਗਮਾਲਾ ਖੰਡਣ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੋਢੀ ਕੌਣ ਹਨ ?

ਰਾਗਮਾਲਾ ਖੰਡਣ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਵਡਾ ਮੋਢੀ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਨ ੧੯੦੨ ਵਿਚ ਖੰਡਣ ਪੱਖ ਲੀਤਾ ਸੀ, ਸਬੂਤ ਇੰਕਰ ਹੇਠ:—

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. ੩੬—ਰਾਗਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨਾ ?
[ਜਿਲਦ ੩ ਪੰ: ਨੰ: ੩੦ ਸਫਾ ੪ ਦਾਸ—ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੂਕੇ
ਉਤਰ—ਪਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ੩੬..... [ਜਿਲਦ ੩ ਸਫਾ ੭

ਰਾਗਮਾਲਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ **ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ** ਚਾਹੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ **ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ।** ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਲੇ ਅਸਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਜੋ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਹੈ ਸੋ ਚਾਰ ਪਤਰੇ ਛਡ ਕੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਪਤ੍ਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ਦਾ ਅੰਕ ਵੀ ਨਹੀਂ। **ਦੂਜੇ, ਉਸ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਸਿੱਧ** ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੀਜੇ, ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ੪੬ ਅੰਸੂ ਰਾਸ ੩ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੋਗ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪਰ ਪਾਇਆ, ਰਾਗਮਾਲਾ ਪਿਛੋਂ ਧੀਰਮਲ ਦੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਚੌਥੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੂ ਰਾਗ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ ਪਰ ਉਥੇ ਪੰਜਵੇਂ ਥਾਂ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਕਿਤਾਬ ਮਾਧਵਾ ਨਲ ਵਿਚ ਇਹ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਰਜ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ।

ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਜਿਲਦ ੩ }
ਪਰਚਾ ਨੰਬਰ ੩੬ }
ਜਿਲਦ ੩, ਪੰਨਾ ੪ ੧੯੦੨ }

{ਲੇਖਕ—ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਰੂੰਬੀ
{ਚਕ ਨੰ: ੩੯ ਜ਼ਿਲਾ ਝੰਗ

ਇਸ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨੋਟ ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਵਲੋਂ ਹੈ ਪਾਠਕ ਜਨ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ।

ਤਥਾ ਹੀ—

ਰਾਗਮਾਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਪਰ ਜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਾਕਫੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਧਾਕਰ ਦੇ ਸਫਾ ੪੯੮, ੪੯੯, ੫੦੦ ਪਰ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ

ਇਸਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੱਸੀ ਹੈ ਕਿ ਭੋਗ ਕਿਥੇ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਵਜ਼ੀਰ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਸੁਣੋ:—ਆਪ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੇ ਹਾਮੀ ਸਜਣਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਛਪਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

"ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਨਾ ਮਲੂਮ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਲੇਖ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੀ ਬਾਬਤ ਛਪਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨਵੀਨ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਫਲ ਸਿਖ ਪੰਥ ਦੀ ਫੁਟ ਦੇ ਸਵਾਏ ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ।

{ਦਾਸ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਰੜ, ਜਿਲਦ ੯
{ ਪਰਚਾ ਨੰ. ੩੯ ਪੰਨਾ ੬ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ

(ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਨੋਟ ਨੂੰ ਨ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਝਟ ਆਪਣਾ ਨੋਟ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ)

ਨੋਟ-ਸ਼ੌਕ ਨਵੀਨਾ ਪਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪਰਾਚੀਨ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਲਿਖ ਗਏ ਹਨ।

(ਸਫਾ ੩੬ ਟ੍ਰੈਕਟ ਨੰਬਰ ੩੯)

ਰਾਗਮਾਲਾ ਰਹਿਤ ਬੀੜਾਂ ਦਾ ਛਪਣਾ

ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਨਾਤਨ

ਗ੍ਰੰਥ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਿਨਕੇ ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ ਰਾਸ ੨ ਅਧਿਆਇ ੪੭ ਵਿਚ ਪੰਜਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਵਕਤ ਪ੍ਰਮਿਣ ਬੀੜ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਬੀੜ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਮੋਹਰ ਹੈ। ਅਰ ਸਾਥ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਗਮਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ...

ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹਟਾ ਦੇਵੇ ਕਦਾਚਿਤ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ। ਕਿਆ ਅਛੀ ਬਾਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਗੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬੀੜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਉਸ ਵਿਚ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਾ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇ।

ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੂੰਬੀ ਕਾਲੂ, ਜ਼ਿਲਾ ਜੇਹਲਮ

{ਜਿਲਦ ੯ ਪ: ਨੰ. ੨੬
ਸਫਾ ੭ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਜੇ ਕਰ ਰਾਗਮਾਲਾ ਰਹਿਤ ਬੀੜ ਛਪਣੇ ਨਾਲ ਅਸੰਮਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਉਪਰਲੀ ਲਿਖਤ ਪਰ ਨੋਟ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੂਰਨ ਸਮਤੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਸਮਤੀ ਨਾਲ 'ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਵਲੋਂ' ਸੰਨ ੧੯੧੭ ਈ. ਵਿਖੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਰਹਿਤ ਬੀੜ ਛਪਾਈ ਗਈ। ਸਮਾਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਚੋਧਰਤਾ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਪੱਖ ਲੈਕੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਕਸਾਕੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀਆਂ ਪਰ ਲਟਕੌਣ ਤੀਕ ਯਤਨ ਕੀਤੇ।

ਛਪਿਆ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਨਕਲੀ ਹੈ

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਖੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ

"ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ" ਕਦ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸਦੇ ਵਿਚ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਨ ਮਰਜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਈਆਂ ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀ ਭਾ: ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਦੀ ਖੋਜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਾਗਮਾਲਾ ਵਿਰੁਧ ਸਨ।

ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਖੋਜ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤੇ ਸਹੀ ਰਾਗ-ਮਾਲਾ ਦੇ ਪਖੀ ਸਜਣ ਭੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਹੁਰਾਂ ਜੋ ਖੋਜ ਸ੍ਰ: ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ) ਦੀ ਦਰੁਸਤ ਪਾਈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਰਖੀ ਉਹ ਭੀ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਅਗਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਜਣ ਨੂੰ ਅਜੇਹੀ ਗਲਤੀ ਕਰਨੀ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ।

"ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ੧੭੬੨ ਤੋਂ ੧੭੭੮, ਤਕ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ। ੧੭੭੮ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਘੱਲਿਆ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।"

{ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਕਰਤੇ ਨੇ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਲਿਖੇ}
{ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਮਤ ੧੭੭੫ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਹ}
ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ।

'ਸ੍ਰ: ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਰ ਵਿਚ ਜੋ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਮੈਂ ਡਿਠਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਚਲਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸ਼ੈ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਚਲਤ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਦੇ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੀਏ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਈ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੌਂਕੀ ਵਾਲੇ ਇਸਦੇ ਰਚਨਹਾਰ ਹਨ। (ਗੁਰਬਿਲਾਸ)

ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਰੋਂ ਅਸਲੀ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪੜ੍ਹ ਆਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਅਸਚਰਜ ਨਹੀਂ, ਏਹ **ਹੁਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ** ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮੁਕਾ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਅਸੂ ੧੯੦੦ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ।......... **ਸੋ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ** ਕਿ ਇਹ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਗੁਰੂਸਰ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ।

{ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਸਫਾ ੧੬੮
{ ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ

ਅਗੇ ੧੬੯ ਸਫੇ ਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ......
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ **ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ** ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਸਫੇ ਦੇ ਟਿਪਣੀ ਵਿਚ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਦੀ ਸਾਖੀ ਐਉਂ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂਸਰੀਆਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ **ਕੁਝ ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਕਰਕੇ** ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅਜ ਕਲ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ **ਉਹ ਅਸਲ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਨਹੀਂ।** ਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂਸਰ ਵਾਲਾ ਹੈ।

{ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
{ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਫਾ ੧੬੯

ਖਸ਼ਟ ਰਾਗ ਉਨ ਗਾਇਆ,
ਸੰਗ ਰਾਗਨੀ ਤੀਸ

ਖਸਟ ਰਾਗ ਉਨ ਗਾਏ, ਕਿਸ ਨੇ ਗਾਏ? ਔਰ ਕਿਵੇਂ ਗਾਏ? ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਦੂਣੋ। ਇਹ ਉਤਰ ਮਾਧਵ ਨਲ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਮਾਧਵ ਵਿਦਵਾਨ ਜਾਤੀ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਰਾਗ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਮਹਾਨ ਪੰਡਿਤ ਸੀ, ਐਸੀ ਬੀਨ ਬਜੌਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕਾਮ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਮਸਤ ਹੋ ਫਿਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਪੁਸ਼ਪਾਵਤੀ

ਨਗਰੀ (ਕਾਮਾਵਤੀ, ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ) ਤੋਂ ਆਇਆ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਨਾਮੀ ਸੁੰਦਰ ਨਾਚੀ ਵੇਸਵਾ ਗਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਗੌਣ ਸਮੇਂ ਠੀਕ ਸੁਰ ਆਦਿ ਨਾਲ ਨਾ ਮਿਲਣੇ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਹੀ ਦਸਿਆ ਕਿ ਪਖਾਵਜੀ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਮੋਮ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਣ ਦੀ ਖਬਰ ਪਾ ਕੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਅੰਦਰ ਸਦ ਕੇ ਬਤੌਰ ਵਿਦਵਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਸਤਕਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਵੇਸਵਾ ਨੇ ਭੀ ਮਾਧਵ ਨਲ ਵਲ ਹਾਵਾਂ ਭਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਭਰਪੂਰ ਰਾਗ ਰੰਗ ਵਰਸਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖਟ ਰਾਗ ਉਨ ਗਾਏ, ਸੰਗ ਰਾਗਨੀ ਤ੍ਰੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਭੜੂਆਂ (ਕੰਜਰਾਂ) ਤੇ ਮਾਧਵ ਨਾਲ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਗਾਏ ਸਨ। ਐਸਾ ਰਾਗ ਬੱਝਿਆ ਕਿ ਮਸਤੀ ਨਾਲ ਮਾਧਵ ਤੇ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਆਸ਼ਕ ਮਾਸ਼ੂਕ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਡੁਬ ਗਏ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਤਕ ਕੇ ਅਰ ਅਤਿ ਭੈੜਾ ਮੰਨ ਕੇ, ਰਾਜਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੁਧਰਮੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਰੂਪ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਮੁਕਾਬਲਾ

ਜਦ ਤੋਂ ਇਹ ਕਾਲ ਮੂੰਹੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਧੀਰ ਮਲੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸੋ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰਿਥਮ ਤਾਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਆਦਿ ਕਚੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਹਿਤ ਬੀੜਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰੀ ਬੀੜਾਂ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਨੇ ਧੀਰ ਮਲੀਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਗਪੌੜਾ ਲਿਖ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਚਮਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਾਗ ਚਲ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਸ਼ੋਕ ! ਜੋ ਬੁਧ

ਹੋਇਆਂ ਨੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨੁਖ ਆਦਿ ਮੰਨ ਕੇ ਇਸ ਗਪੌੜੇ ਨੂੰ ਸਚ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਹੀ ਕਵਿਰਾਜ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰਤਾ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ (ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਨੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਖੰਡਣ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜ ਡੂਢ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਯਥਾ—ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹਿ। ਹੈ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਲਗ ਗੁਰ ਬੈਨ॥ ਇਸ ਮੈ ਨਹਿ ਸੰਸੈ ਕਛੁ ਕਰੀਅਹਿ! ਜੇ ਸੈਸੈ ਅਵਲੋਕਹੁ ਨੈਨ॥ ਮਾਧਵਨਲਿ ਆਲਮ ਕਵਿ ਕੀਨਸਿ, ਤਿਸ ਮਹਿ ਨਿਰਧਾਰੀ ਕਰਿ ਚੈਨ॥ (ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੜ੍ਹੋ ਰਾਸ ੩ ਅਧਿਆਇ ੪੭ ਛੰਦ ੩੮ ਤੋਂ ੪੧ ਤਕ)॥ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਧਵ ਨਲ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜਤਾਲ ਕੇ ਹੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਾ ਖੰਡਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰੇ।

'ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੀ ਧੀਰ ਮਲੀਆਂ ਦੀ ਬੀੜ ਪਰ ਰਾਗਮਾਲਾ ਲਿਖੀ ਜਾਣੇ ਕਰਕੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੇ ਹਾਮੀ ਵਧੇ ਫੂਲੇ ਪਰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਬੀੜ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਅਪਮਾਣ ਮੰਨ ਕੇ ਹੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਵੀਨ ਬੀੜ ਲਿਖਾਈ ਸੀ। ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਰਹਿਤ ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਗ ਸਲੋਕਾਂ (ਮ: ੯) ਪਰ ਪਾਵੈ। ਇਹ ਕਥ [illegible] ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲਿਖਣਾ ਪਿਆ। ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਦਬਕੇ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਪੜ੍ਹੋ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਤਵਾਰੀਖ ਪੰਨਾ ੭੪੩ ਤੇ ੪੪ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ) ਪਿਛੋਂ ਇਸੇ ਨਿਰਮਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਸਾਫ ਲਿਖਿਆ, ਰਾਗਮਾਲਾ ਆਲਮ ਨੇ ਪਿਛੋਂ ਪਾਇਆ ਹੈ (ਪੜ੍ਹੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਸ਼ ਪੰਨਾ ੫੪੩ ਭਾਗ ਦੂਜਾ) ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਸ਼ ਖਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸੁਸਾਇਟੀ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ

ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਭੀ ਏਹੋ ਲਿਖਿਆ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਲਿਖ ਕੇ ਅਗੇ ਹੋਰ ਕੁ
ਨਾ ਲਿਖਣੇ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਾਈ ਹੈ। (ਪੜ੍ਹੋ ਕੋਸ਼ ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼
ਪੰਨਾ ੧੯੬) ਡਾਕਟਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵੀ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਨ, ਆਪ ਨੇ ਬਾਣੀ ਬਿਉਰਾ ਦੇ ਪੰ
੮੯ ਐਡੀਸ਼ਨ ਪਹਿਲੀ ਵਿਖੇ ਸਾਫ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਮੁੰਦਾਵਣੀ
ਅਰਥ ਮੁੰਦਣਾ ਰੋਕਣਾ ਹੈ, ਤਾਂਕਿ ਅਗੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਨਾ ਲਿ
ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਟੀਕ ਵਿ
ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਮ: ੫ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਰੋਕ ਹੈ ਭਾਵ ਅ
ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਾ ਲਿਖੇ (ਪੰਨਾ ੧੬੧)।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਨਾ
ਨੇ ਲਿਖਿਆ, ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਆਲ
ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ। (ਪੜ੍ਹੋ ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਧਾਕਰ ਪੰਨਾ ੨੪੫ ਤੇ ੨੫
ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੂਜੀ)

ਮਿਸਟਰ ਮੈਕਾਲਫ਼ ਮਹਾਨ ਖੋਜੀ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ, ਆ
ਨੇ ਖੋਜ ਕੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਟੀਕ
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ। ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਖ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਅਕਾ
ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ
ਸੀ।

ਆਪ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋ
ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਤੇ ਪਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਦਸਿਆ ਕਿ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਅੱਲਕ ਨਹੀਂ। ਆਲਮ ਕ੍ਰਿ
ਮਾਧਵ ਨਲ ਦੇ ੬੩ ਤੋਂ ੭੨ ਛੰਦ ਤਕ ਇਹ ਬਾਣੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ
ਇਹੀ ਮਾਧਵ ਨਲ ਤੇ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ
੯੧ਵੇਂ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰ

ਮ[illegible] ਹਥ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਪਈ। ਇਹੋ ਗੱਲ ਹੈ ਮੈਕਾਲਫ ਸਾਹਿਬ [illegible] ਜਿਸ ਦਾ ਹੇਠਾਂ ਅਖਰ ਅਖਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:—

"[illegible] all the hymns for insertion had been [illegible] the Guru sat within his tent and [illegible] to Bhai Gurdas. After much time and [illegible] volume was completed on the first day of [illegible] Bhadon Sambat 1661 (A. D. 1604). The [illegible] wrote the Mundawni as a conclusion, and [illegible] there to .... A Muhammadan poet [illegible] Alam, in A. H. 992 (A. D. 1584), wrote a work in [illegible] generally from four to six lines each called [illegible] Nal Sangit" which purport to be an account [illegible] of Madhava Nal and a lady called Kam [illegible] An account of the same lovers is also found [illegible] Charitar or tales in the tenth Guru's [illegible] Rag Mala, which forms the conclusion of the [illegible] and contains a list of the rags and raginis [illegible] is a portion of Alim's work [illegible] from the sixty third to the seventy-second [illegible] is not understood how it was included in the [illegible] the rags mentioned in it do not correspond [illegible] the rags of the Granth Sahib."

[illegible] Sikh Religion by Mr Macauliffe, Vol. III, page 64-65)

[illegible] ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੀ ਪੂਰਨ ਨਿਰਣਯ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਰ ਇਹਦਾ ਥਾਨ ਵਿਰੁਧ ਹਨ, ਇਹ ਸਭ [illegible] ਪੜਤਾਲ, ਰਾਗ ਮਾਲ ਤੋਂ ਵਿਰੁਧ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ [illegible] ਆਂ ਨੇ ਅਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ [illegible] ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ, ਡਾਕਟਰ [illegible] ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਧਨੀਆ ਸਿੰਘ, ਆਦਿ ਸਨ, ਸੰਨ ੧੯੧੭, ੧੮ ਵਿਚ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਬਾਰੇ ਭਾਰੀ ਰੌਲਾ

ਗਿਆ, ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ, ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਵਿਰੁਧ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਗਿਆਨੀ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਬਰ ਸਬੂਤਾਂ ਸਹਿਤ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਰਪਣ (ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਖੰਡਣ) ਲਿਖਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਕੋਈ ਰਾਗ ਮਾਲੀਆ ਅਜ ਤੀਕਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਮਾਸਟਰ ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ) ਜੀ ਨੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਅਸਰਾਰ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖ ਕੇ ਸਿਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਦੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਖਣਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅੰਗ ਮੰਨਣਾ ਘੋਰ ਪਾਪ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਭੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਨਾਲ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ, ਅਜ ਤੀਕਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਪਰ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹਨੀ ਬੰਦ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਿਤਨੀਆਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਬੰਦ ਹੈ। ਫੇਰ ਭੀ ਜੋ ਸਜਣ ਰਾਗਮਾਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨੋ ਨਹੀਂ ਟਲੇ ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਲੋਂ ਵਿਰੁਧ ਚਲਣਾ ਆਪਣਾ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸੰਨ ੧੯੪੪ ਤੇ ੪੫ ਆਦਿ ਵਿਚ ਫੇਰ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਹੋਈ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਪੰਡਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਖਾ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਹਾਲ ਐਡੀਟਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਗਿਆਨੀ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਸ਼ੋਕ (ਧਰਮ ਅਰਥ ਬੋਰਡ) ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ. ਬੀ. ਏ. (ਹਾਲ ਐਡੀਟਰ ਰਸਾਲਾ ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਰੰਗ ਵਾਲ ਆਦਿ ਪ੍ਰਸਿਧ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਈ ਟ੍ਰੈਕਟ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਹਾਲ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਗਲਤ ਅਤੇ ਫਾਹਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅੰਗ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਰਾਗਮਾਲੀਆ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਅਖੀਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਜੋ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚਲੇ ਰਾਗਮਾਲੀਏ ਭੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਛਪੀ ਬੀੜ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਮੰਨ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ 'ਧੀਰਮਲੀਆਂ ਦੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੀ ਬੀੜ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੀ ਅਸਲ ਬੀੜ ਜਿਹੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਬੀੜ ਦਮਦਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਧੀਰ ਮਲੀਆਂ ਦੀ ਖਾਰੀ ਬੀੜ ਦਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਭਾਵ ਜਿਥੋਂ ਉਠੀ ਸੀ ਉਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਗਮਾਲੀਆਂ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਖੂੰਹਦੇ ਖੰਡਰਾਤ ਰੂਪੀ ਸਬੂਤ ਭੀ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਤੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸਬੂਤਾਂ ਸਹਿਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ।

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੀ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲੀ

ਮਾਧਵ ਨਲ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਚੀ ਹੈ?

ਸੰਨ ਨੌ ਸੈ ਇਕਾਨਵ ਆਹੀ।
ਕਰੋਂ ਕਥਾ ਅਬ ਬੋਲੇ ਤਾਹੀ।
ਕਰੋ ਬਾਤ ਸੁਨਹੋ ਸਭ ਲੋਗਾ।
ਕਰੋਂ ਕਥਾ ਸਿਗਾਰ ਵਿਜੋਗਾ।
ਕਾਮੀ ਰਸਕ ਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਸੁਨਹੀ।
ਤੇ ਯਹਿ ਕਥਾ ਰੈਨ ਦਿਨ ਗੁਨਹੀ।

ਸੋ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੇ ਬਦੋ ਬਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵਿਚਾਰਨ ਕਿ ਆਪ ਵੀਰ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ

ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ਇਹ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ (ਸ਼ੇਖ ਕੁਤਬ ਕਾਦਰੀ) ਦੇ ਚੇਲੇ ਆਲਮ ਕਵੀ ਨੇ ਮਾਧਵ ਨਲ ਅਤੇ ਕਾਮਕੰਦਲਾ ਦਾ ਇਕ ਚਰਿਤ੍ਰ ਭਾਸ਼ਾ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਾਧਵ ਨਲ ਸੰਗੀਤ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗਮਾਲਾ ਜਿਸ ਪਰ ਅੰਕ ੬੩ ਤੋਂ ੭੨ ਤੀਕ ਦਰਜ ਹੈ। ਸੋ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਚੁਰਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਦਸਣੀ ਜਾਂ ਪਾਵਨ ਬੀੜ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੇ ਸਭਯਤਾ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਲੋਕੀ ਦੰਡ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ

ਜੇ ਮੋਹਾਕਾ ਘਰੁ ਮੁਹੈ, ਘਰੁ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ।
ਅਗੈ ਵਸਤੁ ਸਿਞਾਣੀਐ ਪਿਤਰੀ ਚੋਰ ਕਰੇਇ।
ਵਢੀਅਹਿ ਹਥ ਦਲਾਲ ਕੇ, ਮੁਸਫੀ ਏਹ ਕਰੇਇ।

ਸ਼ਲੋਕ ਮ: ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ। "ਚੋਰ ਕੀ ਹਾਮਾਂ ਭਰੇ ਨਾ ਕੋਇ ਅਨੁਸਾਰ" ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕਿਸੇ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ, ਕਵਿਤਾ ਪਰ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਕਿਵੇਂ ਭਰਨਗੇ? ਜਾਂ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਮੂਰਖ ਆਖੀਐ, ਡਿਗਰੀ ਤੋਂ ਡਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ॥

ਗੁਰਮਤ ਸੁਧਾਕਰ ਤੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਖੰਡਣ ਦੇ ਸੋਧੀ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਰਚਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਖੰਡਣ ਹੈ, ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸਾਲ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਸ ਵਜ਼ੀਰ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਉਕਤ ਗ੍ਰੰਥ ਛਪਦੇ ਤੇ

ਤਾਰੀਫ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਲਕੇ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਈਸ ਬਾਗੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਭੀ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਵਾਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।"

"ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹਲ"

ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਇਕ 'ਗੁਰਮਤ ਸੁਧਾਕਰ'' ਪੁਸਤਕ ਰੀਵੀਊ ਵਾਸਤੇ ਆਈ ਹੈ। **ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਕਿ ਨੌ ਲਖਾ ਹਾਰ ਹੈ** ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਿਤਨੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਹਨ ਸਭ ਖਾਨ ਖਾਨ ਰੂਪ ਹਨ। ਉਸ ਖਾਨ ਵਿਚੋਂ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਚੁਣ ਕੇ ਅਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਸਵਟੀ ਪਰ ਲਾ ਕੇ ਜੋ **ਜੋ ਲੇਖ ਠੀਕ ਅਰ ਕੌਮ ਦੇ** ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੇਸ਼ ਆਏ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸਭੀ ਵਤ ਪ੍ਰੋਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਸੋਲਾਂ ਕਲਾਂ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਕਲਾ ਚੰਦ ਦੀ ਕਲਾ ਵਾਂਗ ਵਧੀਕ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦਾ ਇਸ ਦਾ ਮੁਲ ਵਟਣ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਦਾ ਤਾਤ ਪਰਯ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਜ਼ੀਰ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਛਪ ਰਹੀ ਸੀ..... ਅਤੁਟ **ਮੇਹਨਤ ਤੇ ਸੁਧਾਈ** ਅਰ ਬੇ ਓੜਕਾ ਵਕਤ ਖਰਚ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਏਤਨਾ ਸਮਾਂ ਲਗ ਗਿਆ।...... ਜੈਸੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਐਸ ਵੇਲੇ ਲਾਭ ਦਾਇਕ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਏਨੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਕਾਫੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ **ਸਿਖ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨੇ**

ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਰ ਪੰਥ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪੰਥ ਦੇ ਲਾਭ ਹਿਤ) ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਪੜ੍ਹੇ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਈਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੰਥ ਦੇ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੀ ਦੂਸ਼ਣ ਥਪਣਗੇ ਪਰ ਝੂਠੇ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਖਾਲਸ ਸੋਨਾ ਕਹੇ ਬਾਝ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਹੁੰਦਾ।

ਮਿਲਣ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਵਜ਼ੀਰ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰੈਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	{'ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ' ਜਿਲਦ {੨, ੧੯੦੧, ੨੩ ਅਕਤੂਬਰ

ਨੋਟ—ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਖੰਡਨ ਦਾ ਜਿਤਨਾ ਪ੍ਰਚਾਰ 'ਚੀਫ਼ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ' ਦੇ ਅਮਲੇ ਫੈਲੇ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਖਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਲ ਜੋ ਸੰਬੰਧ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕੋਈ ਲੁਕੇ ਛਿਪੇ ਨਹੀਂ, ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਇਕ ਟ੍ਰੈਕਟ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦੇ ਸਚੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਰਤਾਂਤ ਛਪਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਟ੍ਰੈਕਟ ਦੇ ਟ੍ਰੈਕਟ ਨੰਬਰ ੨੬ ਦੇ ਸਫੇ ੩੬ ਪਰ ਜੋ ਲਿਖਤ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ...ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪੁਰ ਛੇਕਾ ਪਾ ਕੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾ ਇਕ ਅੱਖਰ ਘਟਾਵੇ ਨਾ ਵਧਾਵੇ।..... **ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਬੀ ਪਿਛੋਂ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ ਗੁਰੂ ਰਚਿਤ ਨਹੀਂ।"**

ਰਾਗ ਨਾਦ ਤਾਲ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਖੇ ਨਾਮ ਰਸ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਕਿਸੇ ਰਾਗ ਜਾਂ

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਾਦ, ਸਾਜ਼ਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਭੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਰਾਗਾਂ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਯਥਾ: 'ਨਾ ਭੀਜੈ ਰਾਗੀ ਨਾਦੀ ਬੇਦ।'' ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ 'ਗਾਵਨ ਗਾਵਹਿ ਨਾਮ ਪਿਆਰ।' ਭਾਵ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਰਾਗਾਂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਹੈ

'ਕਬ ਕੋਊ ਤਾਲੇ ਘੁੰਘਰੂ ਤਾਲਾ,
ਕਬ ਕੋਊ ਬਜਾਵੈ ਰਬਾਬ ॥
ਆਵਤ ਜਾਤ ਬਾਰ ਖਿਨ ਲਾਗੈ,
ਹਉਂ ਤਬ ਲਗ ਸਮਾਰਉਂ ਨਾਮ ॥
ਕਬ ਕੋਊ ਮੇਲੈ ਪੰਜ ਸਤ ਗਾਇਣ,
ਕਬ ਕੋਊ ਰਾਗ ਧੁਨ ਉਠਾਵੈ ॥
ਮੇਲਤ ਚੁਨਤ ਖਿਨ ਪਲ ਚਸਾ ਲਾਗੈ,
ਤਬ ਲਗ ਮਨ, ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਣ ਗਾਵੈ

ਆਸਾ ਮ: ੫ ੪ ॥

ਇਸ ਵਾਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੀ ਜੋ ਕੋਈ ਕੇਵਲ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅਣਜਾਣ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 'ਬਹੁ ਤਾਲ ਪੂਰੇ, ਵਾਜੇ ਵਜਾਏ, ਨਾ ਕੋਈ ਸੁਣੇ ਨ ਮਨ ਵਸਾਏ।' ਸੋ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੁਣਨਾ ਨਿਸਫਲ ਹੈ।

ਰਾਗ ਕਦੋਂ ਠੀਕ ਹੈ? ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਹਰੀਜਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਥਾਇ ਵਾਕ ਹੈ ਰਾਗ ਨਾਦ ਸਭ ਸਚ ਹੈ, ਭਾਵ, ਰਾਗ ਨਾਦ ਤਦੋਂ ਸਚ ਕੀਮਤ ਹੈਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਹਰੀਜਸ ਪੂਰਤ ਹੋਵੇ। [illegible]

[illegible] ਹੀ, ਜਿਤ ਵਸਿਆ ਮਨ ਆਇ
[illegible] ਦੀ ਕੋਈ ਭੀ ਅੰਸ਼ ਜਾਂ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ । [illegible] ਜੋੜੀਆਂ ਬਾਕੀ ਆਦਿ ਨਾਮੋਂ ਸੁਣੇ ਬਣੇਣੇ ਬੇਅਰਥ ਹਨ ।

'ਵਾਜਾ ਮਤਿ ਪਖਾਵਜ ਭਾਉ ।
ਹੋਇ ਅਨੰਦ ਸਦਾ ਮਨ ਚਾਉ ।
ਪੂਜਾ-ਮਤ [illegible] ਬਜੇ ਦੇਇ ਤਾਲ ।
ਪੈਰੀ ਬਾਜਾ ਸਦਾ ਨਿਹਾਲ ।
ਓਅੰਕਾਰ ਦਕ, ਏਕ ਧੁਨ
ਏਕੋ ਏਕੋ ਰਾਗ ਅਲਾਪੇ ।

ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਨਾਮੋਂ ਸੁਣੀ ਐਸੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਖੰਡਣ ਹੈ ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹੋ !

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਸੁਲਖਣੀ, (ਕਦੋਂ ?) ਜੇ ਖਸਮੈ ਚਿਤ ਕਰੇ ॥ ਸੋਰਠ ਸਦਾ ਸੁਹਾਵਣੀ ਜੇ ਸਚਾ ਮਨ ਹੋਇ ਕੇ ਵਾਰਾ ਰਾਗ ਜਾਣੀਏ ਭਾਈ, ਸ਼ਬਦ ਕਰੇ ਪਿਆਰ । ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਹੈ (ਕਦੋਂ ?) ਜੇ ਕੋਈ ਸਚ ਧਰੇ ਪਿਆਰ ।

ਰਾਗ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਜਪੁ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਲੋਕ ਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ । ਰਖੋ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਸਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ । ਰਾਗ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਆਵਾਜ਼ ਹਨ ਜੇ ਕੋਈ ਆਖੇ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਰਾਗੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਰਾਗ ਵਿਦਯਾ ਦੇ ਸਿਖਣੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਤਦ ਭੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਅਪੂਰਨ ਹੈ । ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਮਾਝ, ਸੰਘੜਾ, ਤੁਖਾਰੀ ਵਡਹੰਸ ਜਿਲਾ ਪਹਾੜੀ, ੮ ਰਭਾਸ, ਬਿਭਾਸ,.

ਜੈ ਜੈਵੰਤੀ ਆਦਿ ਰਾਗ ਕਿਵੇਂ ਦਸੇਗੀ ?

ਘਰ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਾ ਪੱਖ ਝਗੜਾ ਖੜਾ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪੱਖ ਬੰਦੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੇ ਮੰਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੇ ਜੋਧ ਚਕੀ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਗ ਆਦਿ ਨਾਮਾਂ ਪਰ ਘਰ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਬਣਾ ਰਖੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਪੋਥੀਆਂ ਅਜ ਤੀਕਰ ਛਾਪੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਪੋਥੀਆਂ ਅਜ ਤੀਕਰ ਛਾਪੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਧਵ ਨਲ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਪੁਸਤਕ ਕਈ ਵੇਰ ਛਪ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਹਸਤ ਲਿਖਤ ਕਾਪੀਆਂ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪੇ ਹੀ ਪੋਥੀ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਪਈਆਂ ਦਸਕੇ ਝੂਠੇ ਸੰਮਤ ਦਸਕੇ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣਾ ਇਹ ਰਾਗਮਾਲੀ ਮਖੀਏ ਦੇ ਹਥ ਕੰਡੇ ਹਨ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਛਾਪਕੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਬਲਿਕ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ? ਨਾ ਛਾਪਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਝੂਠ ਦੇ ਪੋਲ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦਾ ਡਰ ਸੀ। ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਸਰੋਗ ਤੇ ਜੋਧ ਚਕੀ ਸਾਧਾਰਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ, ਇਹ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਲਿਖਾਰੀ ਤੇ ਕਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਤਾਂ ਇਉਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਆਖੇ ਕਿਥੇ ਗਾਂਗੜਾ ਤੇਲੀ ਤੇ ਕਿਥੇ ਰਾਜਾ ਭੋਜ।

ਰਾਗਮਾਲਾ ਰਹਿਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੀੜਾਂ ਪਰ ਰਾਗਮਾਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਕੀ ਉਹ ਬੀੜਾਂ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖਕੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਪਰ ਹੀ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕਲਮ ਟੁਟ ਗਈ ਜਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਸਿਆਹੀ ਮੁਕ ਗਏ? ਅਸਲ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਸਚੇ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹੀਆਂ ਉਹ ਰਾਗਮਾਲਾ ਤੋਂ ਬਚ ਰਹੀਆਂ ਜੋ ਮਸੰਦਾਂ ਧੀਰਮਲੀਆਂ ਦੇ ਹਥ ਲਗੀਆਂ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਰਾਗਮਾਲਾ ਆਉਣੀ ਹੀ ਸੀ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਪਿਛੋਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਰਤਨਮਾਲਾ ਆਦਿ ਭੀ ਰੀਸੋ ਰੀਸੀ ਹੋਰ ਕੁਝ ਭੀ ਲਿਖ ਲਿਆ। ਛਾਪੇਖਾਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਰਖਕੇ ਬਾਕੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਛਡੀਆਂ ਜੇ ਸਭ ਕੁਝ ਛਾਪ ਛਡਦੇ ਹੋਰ ਪੁਆੜੇ ਖੜੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਗੜ ਬੜ ਤੇ ਆਪਾ ਧਾਪੀ ਕਰਕੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਬੀੜਾਂ ਪਰ ਬਨਾਉਟੀ ਦਸਖਤ ਬਣਾਏ ਕਿ ਸਾਡੀ ਬੀੜ ਠੀਕ ਸਿਧ ਹੋਵੇ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਰਤਨਮਾਲਾ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦਸਖਤ ਵਿਖਾਏ ਸਨ। ਜੇ ਉਹ ਤਸਦੀਕ ਸ਼ੁਦਾ ਹੈਨ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਲਿਖਤਾਂ ਛਡ ਕੇ ਤਸਦੀਕ ਕਿਵੇਂ ਬਚੀ? ਦਸਖਤ ਖਾਰੀ ਬੀੜਾਂ ਪਰ ਭੀ ਵਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਦਸਖਤਾਂ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਸਖਤ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਸ ਬਾਤ

ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧ ਘਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਅਸਲੋਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਹੈ, ਫਿਰ ਦਸਖਤ ਕਿਸ ਗਲ ਦੇ? ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਬੀੜ ਦੇ ਠੀਕ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਰਮਾਣ ਅਪਰਮਾਣ ਬੀੜ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਚਲ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਸਖਤ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਨਾਮ ਲਿਖਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਲਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮਹਲਾ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਦੇਣਾਂ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਹੁੰਦਾ ਸਾਰੇ ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਦਸਤਖਤ ਠੀਕ ਹਨ। ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੋਹਰ ਲਾਉਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ।

ਦਸਖਤ ਐਸੀ ਬੀੜਾਂ ਪਰ ਵਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਚੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕੇ ਨਿਰਮੀਆਂ ਘਰੇਗੀ ਬਾਤਾਂ ਵੀ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਪਰ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰ ਵੀ ਹਨ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਦਸਖਤਾਂ ਪਰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਂਤਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਦੂਰ ਨਾ ਜਾਉ ਕਿ ਜਦ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੀ ਪੀਰ ਮਲੀਆਂ ਦੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਲੇਖ ਮੌਜੂਦ ਹਨ 'ਰਾਮ ਮੇਰੋ ਸਮਰਿ, ਪਉ ਰਾਮ ਕਾ ਜਵਈਆਂ (ਕਬੀਰ ਜੀ) ਭਦਣ ਉਦੰਤੇ ਕਰਾਇਆ ਕੇਸ ਮੁੰਡੋਣ ਦਾ'' ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਪਿਛੋਂ ਹੜਤਾਲਾਂ ਫੇਰੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਦਸਖਤਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਕੀ? ਅਸਲੋਂ ਵਧ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਧੀਰ ਮਲੀਆਂ, ਰਾਮ ਰਈਆਂ ਮਸੰਦਾਂ ਆਦਿਕ ਕਬਜ਼ ਵਿਚ ਰਹੇ ਸਨ, ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਾਲਮ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਸਤਰ ਅੱਸੀ ਸਾਲ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਖੰਡਤ ਅਖੰਡਤ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ

ਕਈ ਸਜਣ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਖਣ ਨੂੰ ਬੀੜ ਖੰਡਤ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਦੇ ਕੇ ਅਣਜਾਣਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸੌਣਾ ਆਪਣਾ ਵੱਡਾ ਹਥਿਆਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤਨੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਤਨ ਮਾਲਾ ਰਾਮ ਕਲੀ ਮ: ੧ ਪੈਂਤੀਸ ਅਖਰੀ, ਸ਼ਿਵ ਨਾਭ ਦੀ ਸਾਖੀ, ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ ਮ: ੧। ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ ਦਾ ਪਰਸੰਗ ਬਾਇ ਆਤਸ਼ ਆਦਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਕਲਨੇ ਸੇ ਬੀੜਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਖੰਡਤ ਹੋਈਆਂ ? ਜਿਵੇਂ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਉਹ ਸਨ। ਸਾਥ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿਧਾਂਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਭੀ ਹੈ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਾ ਕੋਈ ਭੀ ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ ਇਹ ਕਿਉਂ ਰਹੇ ? ਬੀੜ ਦੇ ਛਾਪੇਖਾਨੇ ਵਿਚ ਔਣ ਸਮੇਂ ਜੇ ਪ੍ਰੈਸਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਾ ਛਾਪਦੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁਛਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਅੰਧੀ ਨੂੰ ਬੋਲ ਦੇ ਘਸੀਟਣੇ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹਨ। ਕਈ ਬੀੜਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਸ਼ਲੋਕ ਕਬੀਰ ਤੇ ਫਰੀਦ ਦੇ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਵਿਚ ਭਟਾਂ ਦੇ ਸਵੱਈਏ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹੀ ਹਾਲ ਧੁਨਾਂ ਦਾ ਹੈ ਕਈਆਂ ਵਿਚ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਜਦ ਇਹ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਹਰ ਹਨ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀੜਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਕਿਉਂ ਨਾ ਟੁਟਿਆ ਕੀ ਉਹ ਧੁਰ ਬੀੜਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ? ਜੇ ਕੁਝ ਨਿਕਾਲਣਾ ਮਾੜਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੌਣ ਕਿਵੇਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ? ਕਈ ਸਜਣ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਅਗੇ ਰਖ ਕੇ ਡਰੌਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬਾਣੀ ਬਦਲਨੇ ਪਰ ਸਤਗੁਰਾਂ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਖ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਬਦਲਣੀ ਜ਼ਰੂਰ ਬੱਜਰ ਪਾਪ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੇ ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਪਾਠ ਦੀ ਥਾਂ ਮਿਟੀ ਬਈਮਾਨ ਦੀ, ਕਲੰਕੇ ਦਿਰ ਵਸ ਕੇ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੋ ਬੇਮੁਖਤਾ ਸੀ ਪਰ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦੇ ਅਰਥ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਬਦਲਨਾ ਨਹੀਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਈ ਸੱਜਣ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਸਾਖੀ ਅਗੇ ਧਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਣੀ ਕ੍ਰਮ ਬਦਲਨੇ ਕਰ ਕੇ ਪੰਥ ਨੇ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਟਣੇ ਦਾ ਸਰਾਪ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਸਾਖੀ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਆਨੇ ਝੂਠੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਬੀੜ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਹੁਕਮ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੀ ਸਰਾਪ ਪੰਥ ਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਉਲਟੀ ਗਲ ਹੈ। ਬਲਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਲਾਸਾਨੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਰ ਧਬਾ (ਕਲੰਕ) ਲੈਣਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਜ਼ਬਾਨ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਮਨ ਘੜਤ ਬਾਤਾਂ ਤੇ ਝੂਠ ਘੜਦੇ ਹਨ, ਕੀ ਇਓਂ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿ ਧੀਰ ਮਲੀਆਂ ਨੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਲਿਖੀ ਤੇ ਕਚੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਾਈਆਂ ਸਨ ਤਾਹੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੱਜਣੋ ਸਚ ਦਾ ਅੰਤ ਸਚ ਹੈ, ਝੂਠ ਅਖੀਰ ਨੂੰ ਝੂਠ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਮਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਦਸਣਾ ਅਤੇ ਬੇਰਾਗਮਾਲੀ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਆਖਣਾ ਐਸੀਆਂ ਗਲਾਂ ਮੂਰਖ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਦਵਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਚਾਈ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਾਲੇ ਸਭ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਹਨ। ਸਚ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ

ਸਾਂਝਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ ਭੁਲ ਹੈ। ਇਹ ਗਲ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਭੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗੁਰ ਬਾਣੀ ਹੈ।

ਨੋਟ—ਇਕ ਸਜਣ ਨੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਰਥ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਸਫਲ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਹਾਸਾ ਔਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੰਦੀ ਤੋਂ ਗੰਦੀ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਭੀ ਅੱਧਿਆਤਮੀ ਅਰਥ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੀਰ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਿਖੇ ਬੰਦ ਯਾਦ ਔਂਦੇ ਹਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

"ਹੀਰ ਰੂਹ ਤੇ ਚਾਕ ਕਲਬੂਤ ਜਾਣੋ,
ਬਾਲ ਨਾਥ ਇਹ ਪੀਰ ਸਦਾਇਆ ਈ।
ਇਹ ਰੂਹ ਕਲਬੂਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਾਰਾ,
ਨਾਲ ਅਕਲ ਦੇ ਮੇਲ ਮਿਲਾਇਆ ਈ।
ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਮੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਕਮਲਿਆਂ ਨੂੰ,
ਕਿਸਾ ਜੋੜ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੁਣਾਇਆ ਈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੀ ਹਰ ਗੰਦੇ ਮੰਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਰਥ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਭਾਰੀ ਗਲਤੀ ਹੈ।

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਦਾ ਬੱਜਰ ਪਾਪ

ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ (ਨਾਭਾ) ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਉਤੇ "ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ" ਅਤੇ ਰਤਨ ਮਾਲਾ ਆਦਿ ਕੁਝ ਫਾਲਤੂ ਬਾਣੀਆਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦਸੀਆਂ। ਪਰ ਰਾਗ ਮਾਲੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ (੧੦) ਦਸ ਪਤ੍ਰੇ ਕਢ ਕਢਾ ਕੇ, ਉਹ ਬਾਣੀਆਂ ਹੀ ਉਡਾ ਦਿਤੀਆਂ! ਹੁਣ ੪੦ ਖਾਲੀ ਸਾਲਾਂ

ਪਿਛੋਂ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਆਖੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਬੀੜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸੈਂਕੜੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਮੰਨਿਆ (ਲਿਖਤ ਪੰਡਿਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸਬੰਧੀ ਸਚਨਾ ਨੰ. ੨)। "ਉਕਤ ਦਸ ਪਤ੍ਰੇ ਕਿਥੇ ਨਿਕਾਲੇ ਸਨ? ਜ਼ਬਾਨੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਪਤੀ ਤੌਰ ਪਰ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਬੀੜ ਨਿਕਾਲ ਕੇ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ ਉਥੇ ਇਹ ਕਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਕਤ ਕਰਤੂਤ ਤੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਸੇਵੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਕਿਤਨੇ ਕਾਲੇ ਹਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ, ਪੰਥ ਨਾਲ ਕਿਤਨਾ ਧ੍ਰੋਹ ਕਮਾਇਆ ਹੈ? ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਤੇ ਪੰਥ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਸ ਨਿਕੰਮੇ ਕੰਮ ਪਰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਹੈ? ਸ਼ੋਕ!

ਡੌਰੇ ਦੀ ਹਥ ਲਿਖਤ ਪੋਥੀ

ਡੇਰੇ ਦੀ ਪੋਥੀ ਨਾਮੇ ਹਥ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਚੇ ਬੁੰਗੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਭੋਗ ਮੰਦਾਵਣੀ ਧਰ ਪੌਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਇਹ ਲਿਖਤ ਐਨ ਮੌਕੇ ਦੀ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਰਤਾ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਪੰਡਿਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਪਾਦਿਕ ਖਾਲਸਾ ਪਤ੍ਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਯਥਾ: ਇਸ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਬਝਣ ਤੇ ਮਹਾਨ ਜੱਗ ਕਰਨ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚ ਹੈ—ਤਾਂ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ

ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਹਿਤ ਅਗਾੜਾਈ ਖਾਲਸੇ ਕੀ। ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀ
ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦੀ ਖਾਤ੍ਰ। ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਗੁਰਾਂ ਕੀ। ਤਾਂ
ਭਾਈ ਜੀ ਆਖਿਆ ਸਤ ਬਚਨ ਜੀ। ਜੋ ਆਗਿਆ ਹਜ਼ੂਰ ਕੀ।

ਤਾਂ ਭਾਈ ਜੀ ਲਗੇ ਬੀੜ ਲਿਖਣ ਹੁਕਮ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਜਗਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਸਿਧ ਚੌਥਾ*। ਜਦੋਂ
ਹਜ਼ੂਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀਂ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਸਿਖਾਯਤ ਹੋਰ ਉਤਾਰੇ ਕਰਦੀ ਹੁਕਮ
ਨਾਲ ਚਾਰ ਉਤਾਰੇ ਹੋਏ ਉਸ ਬੀੜ ਦੇ.. ......ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਸਾਖੀ ਤੋਂ
ਲਿਤ ਬਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਏ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੀਕ।
ਉਤਾਰੇ ਭੀ ਹੋਵਨ। ਬੀੜ ਦੇ ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰੀ ਜਗ
ਕੀਤਾ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਵੰਡੀ ਤਰਾਤਰੀ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ
ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਰ। ਭੋਗ ਮੁੰਦਾਵਣੀ
ਤੇ ਪਾਇਆ ਭਾਈ ਵਦੀ ਏਕਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕੀਆ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇ ਚੌਰਾਸੀ ਕਟੀ ਖਾਲਸੇ ਦੀ।

[(ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ ਪਤ੍ਰ ਜਨਵਰੀ)
੧੯੪੦

ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਦੇ ਅਰਥ

ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸਾਰੇ ਕੋਸ਼ ਕਾਰੀ ਨੇ "ਮੁੰਦਣਾਂ, ਬੰਦ
ਕਰਨਾ, ਭੋਗ ਪੈਣਾ ਅਥਵਾ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਲਿਖੇ ਹਨ

ਨੋਟ—*ਤਖਤ ਚੌਥਾ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰ ਭੀ
ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਸੰਗਤੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਚੌਥਾ
ਤਖਤ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਖਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਪੰਜਵਾਂ ਹੀ ਹੋ
ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਵਿਦ... ਭੀ ਏਹੀ ਮਨਦੇ ਹਨ ਕਵਿਰਾਜ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਮੁਦਿਤ ਮੁਹਰ ਲਗੀ ਜਨ ਵਾਹਿ। ਭੋਗ ਸਕਲ ਬਾਣੀ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਮਹਿਮਾ ਜਿਸ ਕੀ ਕਹੀ ਨਾ ਜਾਇ ॥ ੪੧ ॥ ਭਾਵ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੋਹਰ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭੋਗ ਇਸ ਪਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਮੁੰਦਾਵਣੀ:- ਪੰਚਮ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਇਸਤਰੀਓਂ ਨੇ ਜਨੇਤ ਕੀ ਬਾਲੀਆਂ ਬੰਧੀ, ਉਸ ਬੰਧਨ ਕਾ ਨਾਮ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਹੈ, ਮੁੰਦਣ ਸੇ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਨਾਮ ਬਨਾ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ 'ਥਾਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਸਤੂ ਪਈਓ' ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠ ਉਸ ਬੰਦੀ ਕੇ ਖੋਲਨੇ ਹੇਤ ਕਹਿਆ, ਵਹੀ ਪਾਠ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਮੁਹਰ ਰੂਪ ਕਰ ਅੰਤ ਮੇਂ ਰਖਾ, **ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਕਾਹੂ ਨੇ ਪੀਛੇ ਸੇ ਪਾਈ, ॥**

(ਗੁਰੂ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼ ਟੀਕਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ੨)
ਕ੍ਰਿਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮਾ ਸ੍ਰੀ ਮਹੰਤ
ਅਖਾੜਾ ਨਿਰਮਲਾ ਪਟਿਆਲਾ ॥

(ਤ) ਮੁੰਦਾਵਣੀ- ਸ਼ਾ: ਮੰ: ਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ, ਬੰਦਸ਼, ਰੋਕ, ਨਿਸ਼ੇਧ,

ਮੁੰਦਣਾ ਤੋਂ ਮੁਹਰ ਛਾਪ, ਯਥਾ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਮਹਲਾ ੫, ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਤਥਾ 'ਇਹ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਕਿਉਂ ਵਿਚਹੁ ਕਢੀਐ ਸਦਾ ਰਖੀਐ ਉਰਧਾਰ' ਇਸ ਤੁਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਦ (ਇਹ) ਪਿਛਲੀ ਤੁਕ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਪਦ

(ਮੋਖ੍ਯਾਰਥ) ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਇਕ ਉਹ ਸਾਧਨ ਹੈ (ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਨ ਰੋਕ) ਹੈ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਹਨ, ਤਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਤੁਕ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਛਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸਦਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ (ਪਾਈ) 'ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਖੋਜ ਕੇ ਲਭੀ ਹੈ ਤਥਾ 'ਇਹ ਮੰਦਾਵਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਈ ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਲਧੀ ਭਾਲ'॥

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਸ਼ ਖਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸੁਸਾਇਟੀ ਚੀਫ਼ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ–ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਨਾ ੧੮੬)

(੪) ਐਸੇ ਹੀ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ। ਵਿਖੇ ਭੀ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਦਾ ਅਰਥ ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਮੋਹਰ। 'ਸੋ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਲਗੀ ਮੋਹਰ ਤੋੜਕੇ ਦੁਰਾਈ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਆਪ ਕੈ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਸੰਮਤ ੧੯੦੬ ਬਿ: ਵਿਖੇ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੇ ਪਾਠ ਨਾ ਕਰਨੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਸੰਨ ੧੯੦੬ ਈ: ਵਿਚ ਕੁਝ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਰੌਲਾ ਬਾਜ਼ੀ ਮਚਾਈ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕਿਛ ਪਖ ਪੜੇ ਵੀਰਖਾਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਰਾਗ ਮਾਲੀਏ ਨਿਰਾਸ ਹੋਏ। 'ਰਾਗ ਮਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਤ

ਕਰਨ ਵਾ[illegible] ਉਸ ਸਮੇਂ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਥ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਯਥਾ:—

[illegible]—

ਸ੍ਰੀ [illegible]ਨ ਸੁਖ ਦਾਨ ਜਗ "ਸੇਵਕ ਪੰਥ" ਮਹਾਨ।
[illegible] ਫਰਮਾਹਿ ਬਖਾਨ ਕਰ ਬਿਦਤ ਗਹੈ ਹਰਿ ਗਿਆਨ।
ਏਕ [illegible] ਬਾਦ ਬਾਦ ਸਭ ਕਾਹੂ, ਹੈ ਹਾਜਤ ਲੈਂ ਪੰਥ ਸਭਾਹੂ।
ਬਾਦਤ ਰਾਗਮਾਲਾ ਕੇ ਮਾਹਿ, ਚਲਿਆਤ ਦਹੁ ਚਿਰ ਤੇਪਾਹਿ।
ਰਾਗਮਾਲਾ ਇਹ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਨੀ, ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਉਭੈ ਪਖਗਾਨੀ।
ਤਬ ਗੋਵਿਦ ਸਿਖ ਸੰਤ ਮਹੰਤ, ਮਿਲ ਕੇ ਕੀਨ ਵਿਚਾਰ ਸੁ ਤੰਤ।
ਸੰਮਤ ਉਨੀ ਸੈ ਛੇ ਮਾਹਿ, ਬਿਕ੍ਰਮ ਪਾਵਨ ਕਤਕ ਮਾਹਿ।
ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕੇ ਡੇਰੇ, ਹੋਇ ਇਕੱਠਾ ਭਇਓ ਵਧੇਰ।
ਤਿਸ ਪਰ ਭਇਓ ਵਿਚਾਰ ਅਪਾਰਾ, ਦੀਪਮਾਲ ਪਰ ਨਿਰਨੈਕਾਰਾ।
ਭਇਓ ਨਿਬੇਰ ਵਿਚਾਰਯੋ ਜਾਹੈ, ਰਾਗਮਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾ ਹੈ।
ਤਾਂ ਪਰ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦਿਲਵਾਲੀ, ਪੰਡਤ ਗਿਆਨੀ ਮੂਲਾ ਬਿਸਾਲੀ।
ਅਨਿਕ ਅਡੋਲ ਸਿਖ ਥਾ ਸਾਥਾ, ਵਹਿ ਇਸ ਕਾਮ ਕੀਰ ਇਸ ਹਾਥਾ।
ਲੇ ਹੜਤਾਲ ਉਸ ਕਤਵਾਲੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਵਿਚ ਦ ਲੈ।
ਰਾਗਮਾਲਾ ਜਿਹ ਤਿਹ ਦਰਸਾਈ, ਪੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਾਹਿ ਪਹਿਰਾਈ।

ਪੰਥ ਸੇਵਕ ਲਾਹੌਰ
੧੦ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੨੮

ਗਿ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕਰਤਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ।

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਵਿਰੁਧ ਹੈ

ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ [illegible] ਵਖਰਾ ਗੁਰਮਤ ਸਿਧਾਂਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਇਹ ਗੱਲ [illegible] ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜੋ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ੩੧ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਵਿਚ ਜੋ ਛੇ ਰਾਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਨੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਾਲਕੌਂਸ, ਦੀਪਕ ਅਤੇ ਮੇਘ ਰਾਗ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਤੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨੇ ਮੁਖ ਪਦਵੀ ਭੈਰਵ ਰਾਗ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਏਹ ਫਰਕ ਕੋਈ ਥੋੜਾ ਨਹੀਂ, ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗਉੜੀ, ਗੂਜਰੀ, ਧਨਾਸਰੀ ਤੇ ਸੋਰਠਿ ਆਦਿ ਨੂੰ ਰਾਗਣੀਆਂ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਰਾਗ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗੁਰ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਅਸੀਂ) ਜੋ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਤਤਕਰਾ ਜਾਂ ਇੰਡੈਕਸ ਹੈ, ਉਹ ਭੁਲ ਰਹੇ ਹਨ ਰਾਗ ਮਲ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਤਤਕਰਾ ਕਾਹਦਾ? ਕੀ ਕਦੇ ਤਤਕਰੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਪੁ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਤਤਕਰਾ ਕਿਉਂ ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸਚ ਹੈ ਝੂਠ ਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਆਖਣਾ ਗੁਰੂ ਨਿੰਦਕ ਬਣਨੇ ਵਾਲਾ ਬੱਜਰ ਅਪਰਾਧ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਵਿਖੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਰੁਧ ਬੱਜਰ ਭੁਲਾਂ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਖੇ ਰਾਗ ਗਾਉੜੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਗਵੜੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਲੰਗ ਨੂੰ ਤਿਲੰਗੀ ਗੌਂਡ ਨੂੰ ਗੌਂਡ ਕਾਨੜਾ ਨੂੰ ਕਾਨੜੀ, ਕਲਿਆਣ ਨੂੰ ਕਲਿਆਨਾ, ਬੈਰਾੜੀ ਨੂੰ ਬੈਰਾਗੀ ਸੂਹੀ ਨੂੰ ਸੂਹੇ ਮਲਾਰ ਨੂੰ ਮਲਾਰੀ ਜੇ ਕਰ ਇਹ ਰਾਗ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਔਂਦੀ, ਉਹ ਕਦੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਲੇਖਣੀ ਸੁਰਖੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਰੁਧ ਗਲਤੀ ਕਰਦੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਾ ਇਸ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਰਾਗ ਜਿਹਾ ਕਿ ਜੈਤਸਰੀ, ਵਡਹੰਸ, ਤੁਖਾਰੀ, ਰਾਮਕਲੀ, ਮਾਲੀ ਗਉੜਾ, ਪ੍ਰਭਾਤੀ, ਨਟ ਨਰਾਇਣ, ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕਰਨੇ ਦੀ ਭੁਲ ਨਾ ਕਰਦੇ। ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪਿਛੋਂ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਲਿਖੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਉਚਾਰਦੇ ਤਾਂ ਆਪ ਬਰ ਹੀ, ਉਚਰ ਹੀ, ਗਾਵਹਿ, ਸਨਾਵਹਿ, ਉਨ ਗਾਏ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਕਦੇ ਨਾ ਵਰਤਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਆਦਿ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹਨ। ਗਾਵਹਿ ਗਾਇਨ ਪਾਤਰ ਇਹ ਸਾਫ ਹੀ ਪਾਤ੍ਰ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਵੇਸਵਾ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਧੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਸਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਰਾਗ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਆਖਣਾ ਹੀ ਗਲਤ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਅਸਲੋਂ ਇਹ ਮਾਧਵਾ ਨਲ ਵਿਚ ਲਿਖ ਅਨੁਸਾਰ ਰੰਗ ਭੂਮ ਪਾਤਰ ਪਗ ਦੀਨੇ ਪਾਤਰ ਸੁਣੀ ਕਾਮ ਕੰਦਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

[illegible] ਫੈਸਲਾ ਦਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਇਹ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਉਚਾਰੀ ਗਈ ਸੀ।

ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਹੀ ਧੱਕੇ

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਇਤਨੇ ਧਕੇ ਪਏ ਹਨ ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਅਸੀਂ ਜੋ ਕਚੀ ਪਖੀ ਸਿਖੀ ਇਸ ਦਾ ਪਿਛਾ ਕਰਦੇ ਵੇਖੀਦੇ ਹਨ। ਸੰਨ [illegible] ਈ: ਵਿਖੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਕਠ ਪਰ ਇਕ ਭਾਰੀ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਹੋਈ ਬੋਲ ਦੁਆਰੇ ਬਣਾ ਕੇ ਬਹਿਸ ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਵਿਦਵਾਨ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਮਿੰਬਰ ਸ: ਬਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੈਲਦਾਰ ਨੂੰ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਦਾ ਪਰਧਾਨ ਥਾਪਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਨਿਰਮਲੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਨਾਮਧਾਰੀ, ਪੁਜਾਰੀ, ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਰਾਗੀ ਭੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਭਾਈ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਗੁਜਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸ: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਝੱਬਰ, ਭਾਈ ਮੂਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਗਰਮੂਲਾ, ਸ: ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿਨਸ਼ਨਰ ਇੰਨਸਪੈਕਟਰ ਪੋਲੀਸ (ਸੰਗਰੂਰ) ਪੰਡਿਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ। ਮਾਸਟਰ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਐਡੀਟਰ ਅਖਬਾਰ ਪੰਥ ਸੇਵਕ। ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਈ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੂਰਪੁਰੀ (ਦੁਆਬਾ) ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਕਾਫੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਨ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਸਿਖ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਾ ਪਾਠ ਨਾ ਕਰੇ। (ਦਾਸ ਲਾਲ ਸਿੰਘ)।

ਜੈਤੋਂ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੰਗ ਸਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਸੌ ਇਕ ਅਖੰਡ ਬਿਨਾ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਪੰਥ

ਵਲੋਂ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਲਗ ਪਗ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਨੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਵਿਰੁਧ ਦੀਵਾਨ ਕਰਕੇ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਅਜੇ ਤੀਕ ਭੀ ਕਿਤਨੀਆਂ ਸਭਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਪਰ ਕਾਇਮ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ। ਸੈਂਟਰਲ ਮਾਝਾ ਦੀਵਾਨ, ਗੜਗੱਜ ਅਕਾਲੀ ਦੀਵਾਨ ਆਦਿ ਨੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਤੋਂ ਵਿਰੁਧ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਸੰਨ ੧੯੧੭, ੧੮ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤਾਰਾਂ ਗੁਰਮਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਨਰੇਸ਼ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕੇ ਟਾਪੂਆਂ ਵਿਚ ਮਲਾਯਾ ਦੀਵਾਨ, ਟੈਪਿੰਗ, ਕੁਆਲਾ ਲੰਪੁਰ, ਜ਼ਿੰਗਾਈਪੂ ਆਦਿ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਫੈਸਲੇ ਹੋਏ, ਅਫਰੀਕਾ (ਨਰੋਬੀ) ਅਮਰੀਕਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਵਿਚੋਂ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਪਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਉਹ ਧੂਪ ਦੀਪ ਪੁਜਾਰੀ ਤੇ ਪਤੇ ਬਾਜ਼ ਹੀ ਵਧ ਹਨ ਜੋ ਦਮਨ ਹੋ ਚੁਕੀ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਪਿੰਜਰਾ ਉਠਾਕੇ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਚਿਤੋਂ ਉਹ ਭੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਪੱਖ ਝੂਠਾ ਹੈ?

ਜੂਨ ਸੰਨ ੧੯੧੮ ਵਿਖੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਬਾਰੇ ਭਾਰੀ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਮਥ ਕਥ ਕੇ ਹੋਈ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਬਹੁਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ, ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਪਾਠ ਭੋਗ ਪਿਛੋਂ ਕੋਈ ਸਿਖ ਨਾ ਕਰੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਭਾਰੀ ਦੀਵਾਨ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿਖੇ ਹੋ ਕੇ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ (ਕਰਤਾ ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਦਿ ਨੇ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਸੰਨ ੧੯੧੬ ਵਿਚ ਪੰਥ ਸੇਵਕ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਦੋਬਾਰਾ ਇਕ ਲੇਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਕਿ

[illegible] ਨਹੀਂ ਹੈ (ਲੇਖ ਵਜੋਂ ਥਾਂ ਛਪਿਆ ਹੈ) ਅਤੇ [illegible] ਸੰਨ ੧੯੨੫ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ [illegible] ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਰਾਗਮਾਲਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਢ [illegible] (ਸੰਨ ੧੯੦੬ ਈਵਾਲਾ ਜੋ [illegible] ਨੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਤੋਂ ਵਿਰੁਧ ਕੀਤਾ [illegible] ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਗੁਜਰਾਂ ਵਾਲੇ [illegible] ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਲਿਖਤ ਪੰਡਿਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ [illegible] ਰਾਗਮਾਲਾ ਖੰਡਨ ਸਭਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਗਰ ਲਾਹੌਰ।

ਪੰਡਿਤ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰੁਕਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ (ਕਾਂਸੀ ਵਾਲੇ) ਸਿਧਾਂਤ [illegible] ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ (ਜੋ [illegible] ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ) ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ, ਪੰਥ ਸੇਵਕ ਪੰਥਕ ਪਤ੍ਰਕਾ, ਅਤੇ ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਪਹਿਲੇ ਚੀਫ਼ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਭੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਆਦਿ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤਾਂ ਤੇ ਵਕਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, (ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗਮਾਲਾ ਖੰਡਨ ਸਭਾ ਪੰਡਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਹਿਤਚਾਰੀਆ)।

ਸੰਨ ੧੯੩੨.੩੩. ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਿਰਮਿਤ ਖੋਜੀਆਂ ਦੀ ਇਕਤ੍ਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਕਈ ਵੇਰ ਹੋ ਕੇ ਸਿਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਥ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਖੇ ਇਕੋ ਮਰਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹੇ। ਇਸ ਇਕਤ੍ਰਤਾਵਾਂ ਵਿਖੇ ਲਗਪਗ ਸਮੂਹ ਆਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸਿਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਜਣ ਭੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ

ਸਭਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਲਿਖਤੀ ਰਾਵਾਂ ਭੀ ਆਈਆਂ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਖੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, **ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਭੋਗ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪਰ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ।**

ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਮੁਜਬ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਖੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੰਥਕ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਖਤ ਤੌਹੀਨ ਹੈ।

ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਨਾਮ ਪਰ ਗਪੌੜੇ

ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਦਾ ਕਰਤਾ ਆਪ ਨੂੰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂਸਰ ਦੀ ਰਹਾਇਸ਼ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਦੀ ਕਥਾ ਮੈਂ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਗ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣੀ ਸੀ। ਮੰਤਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਆਪ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ, ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਬਾਤਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰਚਣ ਦਾ ਸੰਮਤ ਅੰਤ ਪਰ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

"ਸਤ੍ਰਾਂ ਸੈ ਬੀਤੇ ਤਬੈ ਬਰਖ ਪਚੱਤਰ ਜਾਨ। ਸਾਵਨ ਮਾਸ ਇਕੀਸ ਦਿਨ ਗਾਜੈ ਸੁਖਦ ਪਹਿਚਾਨ ॥੪॥ ਸੁਦੀ ਪਖ ਦਿਨ ਪੰਚਮੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਪਾਇ ਭੇਗ ਗੁਰ ਗਾਥਾ ਕਾ ਕਰ ਕਵਿਤਾ ਅਹਿਲਾਦ ॥੫॥ ਭਾਵ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਮਤ ੧੭੭੫ ਬਿ: ਵਿਖੇ ਲਿਖਿਆ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਵਿਖੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਮਤ ੧੭੭੮ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਥਾਪਨ ਹੋਏ। ਸੰਮਤ ੧੭੯੪ ਬਿ: ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

ਸੰਮਤ ੧੭੭੫ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਭਾਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਮਿਲੇ? ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸੰਨ ੧੭੭੮ ਤਕ ਦਿੱਲੀ ਹੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਬਾਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਾਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣੇ ਸਨ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਰਤਨਾਵਾਲੀ, ਵਿਖੇ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੁਧ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਖੰਡਣ ਹੈ।

ਨੋਟ—ਸ. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਦੀ ਖੋਜ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਅਸਲੀ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਛਪਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੰਨ ਤਰੋੜ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਰਤ ਦੁਰ ਬਿਲਾਸ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੀਏ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਛਾਪਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਰਾਗਮਾਲਾ ਆਦਿ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਖੰਡਣ ਕਰਨ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ ਆਦਿ।

ਇਹ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਅਸੂ ਸੰਮਤ ੧੯੦੦ ਬਿ: ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰ ਸਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਦਲਾਏ ਸਨ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਵਾਲੇ ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ (ਪੜ੍ਹੋ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਪੰਨਾ ੧੬੯੮ ਪੋਥੀ ਪਹਿਲੀ) ਸਿਟਾ। ਜੋ ਕਲ ਛਪਿਆ ਉਹ ਅਸਲ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਰ ਹੈ। (ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਮਾਚਾਰ ਵਾਲੇ ਪੰਨਾ ੧੬੯ ਜਾਂ ਤ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਮੰਨਣਾ ਭੁਲ ਹੈ।

ਧੂਨਾ ਲਿਖਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾ: ੬ ਵਿਖੇ ਧੂਨਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕਿ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਜੋ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ,

"ਬਾਨੀ ਔਰ ਨਹੀਂ' ਤੁਮ ਕਰਨੀ ।
ਸਤ ਬਚਨ ਸਨੋ ਮਮ ਸਰਵਨੀ ।
ਢੀਠ ਹੋਤ ਜੋ ਸੀਸ ਉਤਾਰੇ ।
ਚਾੜ੍ਹੇ ਬਾਣੀ ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰੇ ।
ਔਰ ਕਿਸੀ ਕੀ ਚੜ੍ਹੇ ਨਾ ਬਾਨੀ ।
ਸਤ ਬਚਨ ਹਮਰੋ ਤੁਮ ਜਾਨੀ । ੪੧੧ ॥

ਇਹ ਬਾਤ ਘੜੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਉਂ ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਾਵੀ ਕਚੀ ਰਚਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ । ਪੂਨਾ ਲਿਖੇਣ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਖ ਲਗੋ ਦਿਵਾਨਾ ।
ਬੁਢੇ ਆਦਿਕ ਸਭ ਇਕ ਠਾਨਾ ।
ਹਰਗੋਬਿੰਦ (ਗੁਰੂ) ਕੋ ਕਹਾ ਸੁਨਾਈ ।
ਆਗਿਆ ਮੋਰ ਸੁਨੋ ਚਿਤ ਲਾਈ ।
ਸਾਹਿਬ ਬੁਢੇ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ ।
ਤੁਮ ਕਰਨੋ ਜੁਧ ਮਹਾਂ ਭੈਆਨਾ ।
ਗ੍ਰੰਥ ਬੀਰ ਹਮ ਜੋਇ ਲਿਖਾਈ ।
ਬਾਈ ਬਾਰ, ਸੁਨੋ ਮਨ ਲਾਈ ।
ਮਨ ਪਸੰਦ ਸੁਨ ਵਾਰ ਜੋ ਪਾਵੈ ।
ਤਬਹਿ ਪੂਨਾ ਤੁਮ ਤਾਹਿ ਚੜ੍ਹਾਵੈ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਾਹਿਬ ਬੁਢੇ ਕੀ ਤਬੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਆਗਿਆ ਪਾਇ । ਲੈ ਪੁਨ ਚੜ੍ਹੀ ਵਾਰ ਕੀ ਸੁਨੇ ਮੋਦ ਚਿਤਲਾਇ ॥ ਆਦਿ ਅੰਕ ੧੩੧ ਅਗੇ ਪੂਨਾ ਦੀ ਸੁਰਖੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ।

ਉਕਤ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿਖੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਪੂਨਾ ਲਿਖਵਾਈਆਂ ਸਨ ਪਰ

ਇਹ ਸਾਖੀ ਬਣੌਟੀ ਹੈ । ਧੁਨਾ ਕਿਸੀ ਨੇ ਬਤੌਰ ਤਰਜ਼ ਯਾਦ-ਦਾਸ਼ਤ ਦੇ ਲਿਖੀਆਂ, ਅਗੇ ਤੋਂ ਅਗੇ ਮਖੀ ਪਰ ਮਖੀ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਬਣ ਗਈ, ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਨੇ ਸਾਖੀ ਘੜ ਕੇ ਇਸ ਮਨਮਤ ਨੂੰ ਪਕਿਆਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਧੁਨਾ ਦਾ ਧੁਨ ਦਰਗਾਹੀ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਨਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰਜ਼ ਪਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਖੁਲ੍ਹ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਨੀਯਤ ਰਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਹੋਰ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਸਦ ਰਚਨਾ ਦੀ ਆਮਦ

ਦਸਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਪੋਥੀਆਂ ਲੈਣ ਗਏ ਤਾਂ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮ: ੫ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੇ ਸਨ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੋਹਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਮਲਾ ਮੋਹਨ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹੋਵੇ । (ਮੋਹਨ ਕਮਲਾ ਹੋਇਆ, ਚੌਬਾਰਾ ਮੋਹਰੀ ਬਣਾਇਆ ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ) । ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੇਰ ਤੀਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਪਰ ਗਏ, ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਤੀਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੜਪੋਤਰੇ ਸੁੰਦਰ ਨੇ ਸਦ ਰਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ।

ਸੁੰਦਰ ਸਦ ਬਨਾਇਕੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਗ੍ਰ ਸੁਨਾਇ ।
ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਗਦ ਗਦ ਭਏ, ਤਬੈ ਲਿਖਯੋ ਚਿਤ ਲਾਇ ਸ:੪||੬੪ ।
ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਸੱਦ ਜੋ ਪੜ੍ਹੇ ਨਰ, ਤਾਂ ਪਰ ਅੰਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਾ

ਚੀਨੇ, ਜੋ ਜਮਾਂ ਦੇ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਭੁਜੀ ਸਿੱਖ ਦੇਹਾਂਤ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਪਰ ਸੱਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ । ਕਿਉਂ ? ਬਾਕੀ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਬਾਣੀ ਜਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ।

ਨੋਟ—ਵੇਖੋ ਕੈਸੀ ਹੈਰਾਨੀ ਤੇ ਅੰਧੇਰ ਗਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੀਜੇ ਗੁਰੂ ਚਲਾਣੇ ਵਲੇ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਜਨਮਿਆ ਭੀ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਚੌਥੇ ਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੋ ਮੌਕੇ ਪਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਸੱਦ ਲਿਖਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ, ਸੱਚ ਹੈ ਝੂਠ ਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕੋਈ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਤੀਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ, ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਮੋਹਰੀ ਲਿਖਦੇ ਤਦ ਭੀ ਕੋਈ ਬਾਤ ਸੀ। ਲਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੜ੍ਹੋ ਪੁਸਤਕ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸੱਤਾ ਬਲਵੰਡ)।

ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

ਵਾਰਾਂ ਲਿਖਾਇ ਗੁਰੂ ਸੁਖ ਪਾਇਕੈ,
ਭਗਤਨਿ ਕੇ ਪੁਨ ਸਬਦ ਲਿਖਾਏ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਰਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਪਿਛੋਂ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਲਿਖੌਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਬਾਤ। ਚਤਰ ਗੁਰ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਪੰਚਮ ਆਪ ਉਚਾਰ। ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਭਗਤ ਰਚਨਾ ਕਿਵੇਂ ?

"ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹੈਂ,
ਭਗਤ ਨਾਮ ਧਰ ਧਰ ਦੇਂਹਿ।
ਆਪ ਰਹੈਂ ਹਮਪ੍ਰੰ ਲਿਖੈਂ,
ਭਗਤ ਨ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸਦੇਂਹਿ।

ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ—ਮੈਂ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਭਗਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਣੈ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਜੀ ਗਏ ਤਾਂ ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੰਬੂ (ਕਨਾਤ) ਵਿਖੇ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਸੁਣੇ ਫੇਰ ਕਲੀ ਕਲੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ। ਕੌਣ ਕੌਣ ਸਨ? (ਉੱਤਰ) ਕਬੀਰ, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ, ਬੇਣੀ ਜਾਨੋ। ਨਾਮ ਦੇਵ, ਰਵਿਦਾਸ, ਪਛਾਨੋ। ਭੀਖਨ, ਧੰਨਾ, ਜੈ ਦੇਵਾ। ਪੀਪਾ, ਸਧਨਾ, ਸੈਣ ਅਭੇਵਾ। ਪਰਮਾਂ ਨੰਦ, ਰਾਮਾਂ ਨੰਦ ਗਏ। ਸੂਰ ਦਾਸ ਪੰਦ੍ਰਹਿ ਹੋਇ ਭਏ।। ਪਹਿਲੀ ਟੋਲੀ ਪੰਦਰਾਂ ਦੀ ਨਿਕਲੀ ਫੇਰ?

ਆਗੇ ਸੁਨੋ ਔਰ ਸੁਖ ਲੇਵੋ। ਸਮਨ ਮੂਸਨ ਔਰ ਜਮਾਲ, ਮਸਕੀਨ ਚਾਰੇ ਭਏ ਨਿਹਾਲ।

ਨੋਟ—ਇਹ ਨਾਮ ਜੋ ਟੋਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਲਪੇ ਹਨ, ਕਈ ਮਸਕੀਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪਤੰਗਾ ਦਾ ਨਾਮ ਕਲਪਦੇ ਹਨ, ਚੌ ਟੋਲਿਆਂ ਦਾ ਅਰਥ, ਚਾਰੇ ਬੋਲੇ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਚੌ ਟੋਲੇ ਛੰਦਾਂ ਦੀ ਵਿਚ ਤਰੇਕ ਹੈ। ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਤਾਂ ਦਸੇ ਪਰ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਦਿੱਤੇ। ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਬਿਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਸ ਕੀਜੈ। ਭਗਤਨ ਦਰਸਨ ਮੋਹਿ ਦੀਜੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਔਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਖਾ ਦਿਤੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਰਚਨਾ

ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਫਰਮਾਯਾ,
ਨਿਜ ਬਾਣੀ ਚਾੜ੍ਹੋ ਤੁਮੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਹਿ।।
ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ।

ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਕ ਤੁਮੈ ਲਾਇਕ।
ਦਾਸਨ ਦਾਸ ਦਾਸ ਹਮ ਪਾਇਕ।
ਕਹਾਂ ਪਟ ਭੋਜਨ ਕਹ ਰਵਿ ਜੋਤ।
ਸਾਹਿਬ ਸਮਸਰ ਦਾਸ ਨਾ ਹੋਤ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਵਰ ਦਿਤਾ। ਤੁਮਰੀ ਬਾਣੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰ। ਮਨਹੁ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਟੀਕਾ ਭਯੋ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਵਾਰਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਰਚਨਾ ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ।

ਵਾਰ ਚਾਲੀਸ ਰਚੇ ਤੁਮ ਪੂਰੀ।
ਜਾਕੇ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਇ ਭ੍ਰਮ ਦੂਰੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਾਰਾਂ ਚਾਲੀ ਸਨ ਦਸਵੇਂ ਅਤੇ ਵਾਰ ਭਗੌਤੀ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਹੈ।

ਲਾਹੌਰੀ ਭਗਤ ਆਏ

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕਾਨ੍ਹਾ, ਛਜੂ, ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ, ਪੀਲੋ, ਚਾਰੇ ਭਗਤ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਬੀੜ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ। ਭਗਤ ਕਾਨ੍ਹੇ ਨੇ ਉਚਾਰਿਆ।

ਉਹੀ ਰੇ ਮੈਂ ਓਹੀ ਸਹੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਹਾ ਪ੍ਰਮਾਨ ਨ ਬੈਨਾ।
ਭਗਤਿ ਪੰਥ ਇਹ ਜਗ ਸੁਖ ਦੈਨਾ।
ਕਾਨ੍ਹੇ ਕਹਾ ਹਮ ਬੈਨ ਹਟਾਏ।
ਯਾਤੇ ਤੁਮ ਬਡ ਲਹੈ ਸਜਾਏ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਹਾਂ ਦੇਹ ਥਿਰ ਨਾਹੀ।
ਤੁਮ ਭੀ ਮਰੋ ਪੇਂਡੇ ਕੇ ਮਾਂਹੀ।

ਲਿਖਿਆ ਪਰਸ ਪਰ ਸਰਾਪ ਦਿਤਾ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਪਰਮਾਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਖਤ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਮੁੜੇ ਕਾਨ੍ਹਾ ਦਸ਼ਮ ਦੁਆਰ ਸੁਆਸ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਰਥਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਕੀ ਹੋਇਆ।

ਅਗਮ ਪੈਨ ਚਾਲੀ ਤਬੈ, ਜਬੈ ਕਰਛ ਖੜਕਾਇ ।
ਕਾਨ੍ਹੈ ਸਿਰ ਚਕ ਤਰ ਅਗੇਂ ਮਰਯੋਂ ਮਿਤ੍ਰ ਨਿਕਸਾਇ।
ਇਕ ਕਾਨ੍ਹਾ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ।

ਬਸੰਤ ਵਾਰ ਦੀ ਸਖੀ

ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਲਿਖ ਵਾਰ ਉਚਾਰੀ ਤ੍ਰੈ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਰਚੀ ਮੁਰਾਰੀ
ਇਸ ਪਰ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਕੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ।
ਜਬੈ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਰਚੀ ਪਉੜੀ ਤੈ ਸੁਖ ਖਾਨ ।
ਲਾਹੌਰੀ ਤਉ ਛਿਨ ਆਇਕੈ ਐਸੇ ਕੀਓ ਬਖਾਨ ।
ਪਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਅਬੈ ਭਯੋ ਇਹ ਮਹਾਂ ਰਾਜ ।
ਦੇਖ ਪਰਸਾਦਿ ਤਬੈ ਉਠੇ ਆਪ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਸੰਤ ਵਾਰ ਨੂੰ ਅਧੂਰੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲਾਂਗਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚੇ ਛਡਿਆ ਤੇ ਪਰਸਾਦ ਦਾ ਦਰਜਾ ਵਡਾ ਮੰਨਿਆ। ਕੈਸਾ ਗਪੌੜ ਹੈ ? ਕੀ ਦੋਬਾਰੇ ਆ ਕੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਸਨ ?

ਨੋਟ—ਬਸਤ ਦੀ ਵਾਰ ਬੀੜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਖੀ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਮ: ੬, ੭, ੮, ਦੇ ਸਲੋਕ ਭੀ ਹਨ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਓਹ ਕਿਵੇਂ ਅੰਕਤ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਲਾਲ ਸਿੰਘ

ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦਾ ਪਰਸੰਗ

ਬੰਨੋ ਕੋ ਨਿਜ ਸਿਖ ਗੁਰ ਜਾਨਾ ।
ਗੁਰ ਤਾਕੋ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ ।
ਲਾਹੌਰ ਬੀੜ ਬੰਨੋ ਤੁਮ ਜਾਵੋ ।
ਰੇਸ਼ਮ ਕੀ ਜਿਲਦ ਬਨਾਵੋ ।

ਕਾਰੀਗਰ ਇਹ ਠਾਂ ਅਬ ਨਾਹੀਂ ।
ਸਮਾਂ ਪਾਇ ਸਭ ਦਿਹਾਂ ਰਚਾਈ ।
ਹਾਥ ਜੋਰ ਇੰਨੋ ਤਬ ਕਹਾ ।
ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭ ਅਹਾ ।
ਹੁਕਮ ਹੋਇ ਤੋ ਮਾਂਹਟ ਜਾਵੈ ।
ਸੰਗਤ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਵੈਂ ।
ਗੁਰਭਬ ਕਹਾ ਏਕ ਨਿਸਖਮਨੀ ।
ਤਿਨ ਮੇ ਕਰਾ ਫੇਰੂ ਗੁਰ ਰਮਨਾ । ੩੯੬।

ਦੋਹਰਾ ਇਕ ਦਿਨ ਖਾਰੇ ਰਹੇ, ਦੁਤੀਆ ਜੰਡੋਰ ਆਇ ।
ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿਓ ਮਨ ਮੈ ਅਤਿ ਸੁਖ ਪਾਇ ।੩੯੭।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਚਰੂਤ ਮੈਂ ਕਹੋ ਸਿਖ ਕੀ ਬਾਤ ।
ਭਗਤ ਸਿੰਘ (ਕਰਤਾ ਗੁਰ ਬਲਾਸ)
ਅਬ ਸੋ ਸੁਨੋ ਗੁਰ ਕਹੀ ਜਿਹ ਭਾਂਤਿ ।੩੯੮। ਚੌਪਈ ।

ਤੁਰਕ ਰਾਜ ਬਹੁ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਬਹਿਨਾ ।
ਜਿਤਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇ ਤਿਨ ਰਹਿਨਾ ।
ਮਤਿ ਬਚਨ ਇੰਨੋ ਮੁਖ ਗਾਈ ।
ਭਯੋਂ ਤਿਆਰ ਚਲਿਓ ਸੁਖ ਪਾਈ ।
ਸੈਂਚੀਆ ਲੈ ਗੁਰ ਚਰਨ ਮਨਾਏ ।
ਸੰਗਤ ਚਲੀ ਸਾਥ ਅਧਿਕਾਇ ।
ਤਬ ਬੰਨੇ ਮਨ ਮੈਂ ਇਹ ਆਈ ।
ਦੁਤੀਆ ਸਰੂਪ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਪਾਈ ।।੩੯੯।।

ਦੋਹਰਾ ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਤੇਂ ਚਲਯੋ ਮਨ ਮੈਂ ਕੀਓ ਵਿਚਾਰ ।
ਗ੍ਰੰਥ ਜਹਾਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਚਯੋ ਭਈ ਜਿਲਦ ਦਿਕਾਰ ।੪੦੦।
ਗੁਰ ਗ੍ਰਿਹਿ ਗਯੋ ਤਬ ਲਿਖੇ ਕੋ ਸੰਗਤ ਕੰਮ ਕਰਾਇ ।
ਤਾਂ ਤੇ ਜਤਨ ਐਸਾ ਕਰੋਂ, ਤਾਰੋਂ ਏਕ ਬਨਾਇ ।੪੦੧।ਚੌਪਈ।।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਾ ਰੈਨ ਦਿਕ ਰਹਿਓ।
ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਬੀਚਨ ਬਹੀਓ।
ਪੰਥ ਰੈਨ ਕਛੁ ਭਾਖੀ ਨਾਹੀਂ।
ਤਾਂਤੇ ਜਤਨ ਕਰੈ ਇਹ ਮਾਹੀਂ।
ਭੇਜ ਸਿਖ ਕਾਗਜ਼ ਮੰਗਵਾਇ।
ਪੱਤਰ ਰਚੇ ਅਧਕ ਚਿਤ ਲਾਇ।
ਸੈਂਤਾਲੁ ਕੋ ਇਹ ਆਗਿਆ ਦਈ।
ਪਾਂਚ ਠੌਮ ਕੀ ਮੰਜਲ ਕਈ।
ਸੰਗਤ ਸਿੱਖ ਲਿਖੇ ਮਨਲਾਈ।
ਰੈਨ ਦਿਵਸ ਨਹਿ ਬਿਲਮ ਲਗਾਈ।
ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਸਭ ਸਿਖ ਲਿਖ ਲਏ।
ਜਾਇ ਲਾਹੌਰ ਭੋਗ ਤਬ ਪਏ।
ਬਾਣੀ ਕਛੁਕ ਵਧੀਕ ਲਿਖਾਈ।
ਸਿਖਨਿ ਮੈ ਰੋਬੀ ਪਾਈ।
ਸਾਰੰਗ ਸਬਦ ਸੂਰ ਕਾ ਗਾਵੈਂ।
ਤਹਿ ਤੁਕ ਏਕ ਸਾਰਾ ਇਹਾਂ ਪਾਵੇ। ੪੦੨।

ਦੋਹਰਾ।। ਛ ਤ ਮਨ ਹਰਿ ਇਧਕਨਿ ਕੇ ਸੰਗ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਲੀਨ।
ਮੀਰਾਂ ਬਾਣੀ ਸਬਦ ਪੁਨਰ ਐ ਲਿਖੇ ਚਿਤ ਦੀਨ। ੪੦੩।

ਚੌਪਈ।। ਬਾਇ ਆਤਸ਼ ਮੇਲਾਂ ਸਲੋਕ।
ਰਤਨ ਮਾਲ ਲਿਖ ਲਈ ਅਲੋਕ।
ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ ਕੀ ਸਾਖ ਲਿਖਾਈ।
ਰਾਗ ਮਾਲ ਪ ਛੇ ਲਿਖ ਪਾਈ।

(ਭਾਵ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸਭ ਥੀਂ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀ)
ਦੇਹੂ ਰੁੱਖ ਕੀ ਜਿਲਦ ਬਨਾਈ।

ਚਲੇ ਗੁਰੂ ਪਹਿ ਦੇਰ ਨ ਲਾਈ ।
ਜਿਲਤ ਬਨਾਇ ਸੁ ਆਵਤ ਭਏ ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਕਮ ਮਨ ਦਏ । ੪੦੫ । ਦੋਹਰਾ ।
ਅਤ ਦੇਖ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਉਠੇ ਪ੍ਰਭੂ ਹਰ ਖਾਇ ।
ਕਰ ਬੰਦ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਬੈਠੇ ਢਿਗ ਤਬ ਆਇ । ੪੦੬ ।
ਦਇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੋ ਦੇਖਕੈ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕੀਨ ਉਚਾਰ ।
ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਕਿਆ ਕੀਓ, ਕਹੋ ਸਤ ਨਿਰਧਾਰ ।੪੦੭, ਚੌਪਈ
ਬੰਨੋ ਕਹਾ ਪ੍ਰਭੂ ਤੁਮ ਜਾਨੇਂ ।
ਸੰਗਤਿ ਹਿਤ ਮੈਂ ਉਦਮ ਠਾਨੇਂ ।
ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਤੁਹਿ ਦਖਰਾਏ ।
ਦਸਖਤ ਕਰੋ ਸ ਪ੍ਰਭ ਸੁਖ ਦਾਏ ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਾ ਬਾਤ ਦੋ ਭਈ ।
ਇਕ ਗੁਰਦਾਸ ਇਕ ਬੰਨੋ ਕਈ ।
ਗੁਰਦਾਸ ਬੀੜ ਪਰ ਦਸਖਤ ਕਰੇ ।
ਸੰਮਤ ਲਿਖਯੋ ਅਧਕ ਸੁਖ ਭਰੇ ।

ਸੰਮਤ ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਸੁਖ ਕਾਰੀ ।
ਇਕ ਸੱਠ ਤਾਂਕੈ ਉਪਰ ਧਾਰੀ ।
ਭਾਦੋਂ ਸੁਦ ਏਕ ਸੁਦਖਾਈ ।
ਸੋ ਗ੍ਰੰਥ ਭਯੋ ਪੂਰ ਸਹਾਈ ।
ਤਤਕਰੇ ਮੈਂ ਸੰਮਤ ਲਿਖ ਧਾਰਾ ।
ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਕੀਆ ਪਰ ਉਪਕਾਰਾ ।
ਬੰਨੋ ਅਸ ਬਰ ਫੁਰਮਾਏ ।
ਤਾਰੇ ਦੇਸ ਸ ਅਨੰਦ ਪਾਏ । ੪੦੮ । ਦੋਹਰਾ ।
ਗਾਮ ਆ ਗਿਆ ਸਭ ਹੀ ਸੁਨੋ ਸੱਤ ਬਾਤ ਨਿਰਧਾਰ ।

ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਸਮ ਮਾਨੀਓਹਿ ਭੇਦ ਨ ਕੋਊ ਬਿਚਾਰਾ ।੪੦੯। ਜੋਊ ਗ੍ਰੰਥ ਇਸ ਤੇਂ ਲਿਖੇ, ਸੋਧਉ ਇਸੈ ਬਨਾਇ । ਗੁਰਦਾਸ ਬੀੜ ਤੇ ਜੋ ਲਿਖੇ ਤਾਤੇ ਸੋਊ ਦੁਧਾਇ ।੪੧੦। ਚੌਪਈ।

ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਬੀੜ ਲਿਖਵੌਣੀ

ਭਾਈ ਬੰਨੋਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦਾ ਜਿਕਰ ਆ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਅ: ੨੦ ਦੇ ਅੰਕ, ੨੩੭ ਤੋਂ ਅਗੇ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦਾ ਬੀੜ ਲਿਖੌਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਊਂ? ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਕਰਿਓ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਉਤਾਰ। ਨਿਜ ਮਾਤਰ ਵਾਸਤੇ ਰਾਖੋ ਮਨ ਮਹਿ ਆਨੰਦ ਧਾਰ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਬ ਇਕ ਹੈ ਸੰਗਤ ਹੇਤ ਉਧਾਰ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਆਇਸ (ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਕਰੋ ਕੀਜੈ ਦੂਜੀ ਤਿਆਰ। ੨੩੯। ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਸੇਨ ਕਹਾਏ। ਤਿਨ ਵੇਰ ਬਨਤੀ ਕਰਨ ਪਰ ਫੁਰਮਾਯਾ । ਪੂਰਨ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰੇ ਨਾਹੀ। ਵਿਘਨ ਅਨੇਕ ਬਾਹਿਰ ਮਾਹੀ। ੨੪੧। ਦਸਿਆ ਹੈ ਤਦ ਭੀ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨ ਬੀੜ ਲਿਖਵਾਈ।

ਨੋਟ—ਕਈ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੀੜ ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ ਤੱਕ ਲਿਖੀ ਸੀ।

ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਭੱਟ ਆਏ

ਤਿਖੇ ਬਪ ਬ੍ਰਹਮਾ ਧਰਿਆ ਬਿਦਯਾ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਚਾਰ ਚਾਰ ਬੇਦਨਿ ਧਰੇ ਸੁੰਦਰ ਬਪ ਦਿਜ (ਬ੍ਰਾਮਣ) ਕੀਨ। ਚੌਪਈ। ਸਾਰਸੋਹ ਸਾਮ ਬੇਦ ਕੀ ਗਾਈ। ਮਥਰਾ ਹਰਿਬੰਸ ਜਾਲਪ ਬਲ ਪਾਈ। ਕਲ੍ਹ ਸਹਾਰ ਜੱਲਣ ਨਲ ਚਾਏ। ਫਲ ਸਲ੍ਹ ਜਲ੍ਹ ਭੱਲ੍ਹ ਕਹਾਏ। ਜੁਗਰ ਬੇਦ ਬਪ ਚਾਰ ਬਨਾਏ। ਕੀਰਤ ਗਇੰਦ ਦਾਸ ਸਦਾ ਸੰਗ। ਅਬਰ ਬਣ ਬੇਦ ਚਾਰ ਦੇਹਿ ਅੰਗ। ਤਿਖੇ ਦੇਹ ਕਮਲਜ

(ਸੁਹਮਾ) ਜੋ ਪਾਈ। (ਇਹ ਸਤ੍ਹਾਰਾਂ ਕਿਥੋਂ ਆਏ ?) ਦੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਮੈਂ ਆਏ ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਸਭ ਦੇਸ। ਤਿਥੇ ਤਬ ਅਸ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ। ਸਭ ਕੀ ਇੱਛ ਹੋਈ ਮੁਰਾਰੇ। ਇਨ ਸਭ ਕੇ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿੱਖ ਕਰੀਜੈ। ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਦੈ ਸਾਂਤ ਮਨ ਕੀਜੈ।

ਉਤਰ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਹਾ ਸੁਨੋ ਚਿਤ ਲਾਇ। ਬੇਦ ਧਰ ਹੋ ਤੁਮ ਆਏ। ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਜਸ ਇਹ ਨਾਂ ਕਹੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾ ਜਸ ਉਚਰੋ। ਜਿਨ ਕਿਹਾ ਇਹ ਸਮਝ ਨ ਪਾਵੈ। ਕਿਹ ਬਿਧ ਉਸਤਤਿ ਗੁਰ ਕੀ ਗਾਵੈ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਮੂਨਾ ਦਸਿਆ। ਬੀਸ ਸਵੱਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਰਚੇ। ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਸ ਬਰਨਨ ਕਰੇ। (ਭਟ ਰਚਨਾ ਬੀਸ ਸਵਈਆਂ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ)। ਸਵਈਏ ਉਚਾਰ ਕੇ ਭਟ ਤਾਂ ਚਲਦ ਬਣੇ ਸਭੀ ਭਾਟ ਵਿਦਿਆ ਭਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਾਦ ਮਨਾਇ। ੩੮੫।

ਭਟਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ?

ਫੇਰ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਸਲੋਕ ਲਿਖ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਔਰ ਲਿਖਾਇ। ਤੱਤਕਰਾ ਲਿਖ ਸਭ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਭੋਗ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਪਾਇ। ੩੮੬।

ਨੋਟ—ਇਥੇ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭੋਗ ਗ੍ਰੰਥ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪਰ ਪਾਇਆ ਸੀ ਭਰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਭੋਗ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਪਰ ਪਾਏ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਤਬ ਲੌ ਰਾਗ ਸਭੀ ਇਕ ਠਾਇ। ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਆਇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ ਉਸਤੱਤ ਕਰੀ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਮਨ ਅਨੰਦ ਭਰੀ। ਉਸਤਤ ਕਰ ਗੁਰ ਪਗ ਲਪਟਾਇ। ਦਯਾ ਸਿੰਧ ਪੂਛਿਓ ਮਨ ਲਾਇ। ਨਿਜ ਆਵਨ ਕਾ ਕਾਰਨ ਕਹੋ। ਤਿਨੈ ਕਹਾ ਤੁਮ ਸਭ ਕਿਛ ਲਹੋ। ਹਮ ਜਗ ਮਹਿ ਅਤਿ ਹੀ ਦੁਖ ਪਾਵੈਂ। ਪੁਤ੍ਰੀ ਸਾਥ ਪਿਤਾ ਨਰ ਗਾਵੈਂ। ਔਰ ਮਨੁਖ ਸਾਥ ਸਸਗਾਰੇ। ਪੁਤ੍ਰ ਮਾਤ

ਕਰਹੈਂ ਇਕ ਠਰੇ। ਸਮਝ ਨ ਪ੍ਰੀਤ ਸਮਾ ਮਨਿਆਨਾ। ਵਿਪਰ ਜੋ ਗਾਵੈਂ ਧਾਰ ਗੁਮਾਨਾ।

(ਗੌਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕੀ)।

ਤਾਂਤੇ ਜਤਨ ਕੈ ਅਸ ਕਰੋ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਨਾ ਨਾਥ। ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਭ ਕੋ ਲਿਖੋ, ਹਮ ਸਭ ਕਰੇ ਸਨਾਥ। ੩੮੮। ਰਾਗਨ ਕੀ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨੀ, ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਸੁਖ ਖਾਨ। ਰਾਗਮਾਲ ਤਬ ਹੀ ਲਿਖੀ ਭੋਗ ਤਾਹਿ ਪਰ ਠਾਨ। ੩੮੯।

ਨੋਟ-ਰਾਗਮਾਲਾ ਲਿਖਣ ਸਾਰ ਕਲਜੁਗ ਆ ਗਿਆ ਕ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿਓ। "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਨਮੁਖ ਕਲ ਜੁਗ ਆਯੋ। ਉਸਤੱਤ ਕਰੀ ਅਧਕ ਮਨ ਲਾਯੋ।" ਕਲਜੁਗ ਨ ਕੀ ਕਿਹਾ? ਰਚਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ਭਵ ਸਿੰਧ ਜਹਾਜਾ। ਹਮੈ ਕਲਿਆਣ ਕਰੋ ਮਹਾਰਾਜਾ। ੩੯੦। ਮੈਂ ਜਦ ਰਾਗਮਾਲਾ ਆਈ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਕਲਜੁਗ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਵੇ? "ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ। ਜਬ ਕੜਾਹ ਸੰਗਤ ਮਿੰ ਆਵੈ। ਤਹਿ ਛਿਨ ਤੁਮ ਭੀ ਦਰਸਨ ਪਾਵੈ। ਜਬ ਲਗ ਵਰਤਤ ਰਹ ਕੜਾਹਿ। ਤਬ ਲੌ ਵਾਸ ਕਰੋ ਤਾਹਿ। ('ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।) ਸੋ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਆਉਣਾ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਰਾਗਮਾਲਾ ਕਲਜੁਗ ਵਾਸਤੇ ਸਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ ਕਲ ਜੁਗ ਵਾਸਤੇ ਸਦਾ

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਅਬ ਸਭ ਮਥ ਕੀਨੇ। ਸਭ ਕਾ ਸਾਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀਨ। ੪੨੪। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਪਾਠ ਜੋ ਧਰੇ। ਪਾਛੇ ਭੋਗ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹੇ। ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਪ ਜਾਹਿ ਤਾਂਕੇ ਸੜ।

ਦੋਹਰਾ। ਧਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਪਾਠ ਕਰੇ ਮਨ ਲਾਇ। ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਭੋਗ ਜਪਜੀ ਤੇ ਪਾਇ।

ਸਤੇ ਬਲਵੰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

(ਹੇਠਲਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਵਿਚੋਂ ਨਕਲ ਕੀਤਾ ਹੈ)

ਸੱਤਾ ਔਰ ਬਲਵੰਡ ਮਿਰਾਸੀ। ਤਾਂਕੀ ਕੱਟੀ ਗੁਰੂ ਭਵ ਫਾਸੀ। ਵਡੌ ਭ੍ਰਾਤ ਬਲਵੰਡ ਪ੍ਰਮਾਨੋ। ਸੱਤਾ ਤਾਂਕੇ ਅਨੁਜ (ਛੋਟਾ ਭਾਈ) ਪਛਾਨੋ। ਬਲਵੰਡ ਬਾਹਰ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਆਕੇ ਕਬਿਤਾ ਰਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਨਾਈ। ਪਹਿਲਾ ਸੱਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਸੀ, ਫੇਰ ਦੋਵੇਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਬਿਆਹ ਸਮਾਂ ਭਗਨੀ ਤਹਿ ਆਯੋ (ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਮਾਂ)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਵਿਆਹ ਹਿਤ ਰੁਪਏ ਮੰਗੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਲ ਦੀ ਸਾਰੀ ਚੜ੍ਹਤ ਤੁਸਾਡੀ ਹੋਈ। ਸਾਰੀ ਚੜ੍ਹਤ "ਸਤ ਏਕ ਰੁਪਿਆ ਸੋ ਛੁਟ ਧਰੀ ਭਾਵ ਇਕ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਸਾਰੀ ਚੜ੍ਹਤ ਹੋਈ।" ਉਹ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਮੰਗਦੇ ਸਨ। ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰ ਕੇ ਰੁਸ ਕੇ ਘਰ ਬੈਠ ਰਹੇ। ਕਈ ਵੇਰ ਸਦਣ ਪਰ ਭੀ ਨਾ ਆਏ, ਆਖਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਗਏ। ਤੈਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤਹਾਂ ਸਿਧਾਏ। ਬਲਵੰਡ ਸਤੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਖਤ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ।

ਸਤਾ ਬਲਵੰਡ ਕੌਣ ਸਨ? ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਰਾਪੇ ਗਏ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਨਾਮੀ ਰਬਾਬੀ ਸਨ। ਅਭਿਮਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰਾਪੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਸਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜਵਾਂ ਜਾਮਾ ਧਾਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰਾਗ ਕਰਨਾ ਤੇ

ਫੇਰ ਸਾਡੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੋਗੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਵੋਗੇ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਸੋ ਬਾਲੋ ਬਲਵੰਡ ਬਪ ਪਾਯੋ। ਮਰਦਾਨਾ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਿ ਆਯੋ। ਮਸਿਰ ਭ੍ਰਾਤ (ਮਾਸੀ ਦਾ ਪੁਤਰ) ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਸਕੇ ਭ੍ਰਾਤ ਇਹ ਨਾਂ ਜਾਨਾ। ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਸੇਰੇ ਭਾਈ ਸਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗਤੋਂ ਵਖਰੇ ਕਰਨੇ ਪਿਛੋਂ ਪਟਨੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਗੇ ਸੱਤਾ ਬਲਵੰਡ ਰਾਗੀ ਸਨ ਉਹ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਇਹ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ, ਵਹਿ ਫਿੱਟ ਗਏ ਮਾਨ ਮਦ ਧਾਰੀ। ਅਬ ਤਿਨ ਕੋ ਜੋ ਮੁਸਤਕਿ ਲਾਗੇ। ਤਿਨ ਕੋ ਦੁਖ ਹੋਵੈ ਬਡ ਆਗੇ। ਤਿਨ ਕੀ ਅਰਜ਼ ਜੋਊ ਸਿਖ ਕਰੈ। ਤਾਹਿ ਸਜਾਇ ਐਸ ਹਮ ਧਰੈ। ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰ ਸੀਸ ਮੰਡਾਵੈ। ਗਰਧਬ ਚਾੜ੍ਹ ਸੁ ਨਗਰ ਫਿਰਾਵੈ।

ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਬਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋੜ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਫਿਟ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋਣ ਵਾਸਤੇ ਲਾਹੌਰੀ ਭਾਈ ਲਧਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਮੁੰਡਵਾ ਤੇ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਤੇ ਖੋਤੇ ਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਇਆ ਤੇ ਰਬਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਵਾਇਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਯਾ ਕੋੜ੍ਹ ਤਦੋਂ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨ ਸੋ ਵਾਰ। ਸਮਝੋ ਮਾਫੀ ਨਾਮਾ ਹੈ। ਪਿਛੋਂ ਲਿਖ ਦਿਤਾ "ਕੋਊ ਕਹੈ ਅਮਰ ਗੁਰ ਆਗੇ। ਕਰੀ ਵਾਰ ਇਨ ਅਤਿ ਅਨੁਰਾਗੇ। ਰਾਮ ਦਾਸ ਆਗੇ ਕੋਊ ਭਾਖੈ। ਤੁਮ ਭਾਖਤ ਹੋ ਅਰਜਨ ਸਾਖੈ।" ਸਮਝੋ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪਰਲੇ ਪਰਸੰਗਾਂ ਪਰ ਭੀ ਨਿਸਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਅਸਲ ਬਾਤ ਕੀ ਹੈ? ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤਬ ਬੋਲੇ ਬਾਨੀ ਕਪੋਲਕ (ਗਪੋੜ) ਪ੍ਰਮਾਣ ਨ ਕੋਈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਾਣ ਇਹ ਹੋਈ। ਅਸ਼ਟਮ ਪਉੜੀ ਉਸਤਤ ਕਰੀ। ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਕੀ ਹਿਤ

ਸੋਧਨੀ ! ੩੧੮। ਸੋ ਸਤਾ ਬਲਵੰਡ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਪਕਾ ਸਬੂਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਅਖੀਰ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਵਾਰ ਰਾਇ ਸਤਾ ਬਲਵੰਡ, ਤਥਾ ਸਤੇ ਡੂਮ ਆਖੀ। ' ਪਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਿਸਚਾ ਹੈ "ਜਿਹ ਨਰ ਕੋ ਬਡ ਰੋਗ (ਕੋਹੜ) ਦੁਖਾਵੈ। ਬਾਂਹਿ ਪੜ੍ਹੈ ਦੁਖ ਦੂਰ ਪਰਾਵੈ। ਔਰ ਕਸ਼ਟ ਕੋ ਰਹਿਨ ਨ ਪਾਈ। ਪੜੈ ਵਾਰ ਜੋ ਨੇਮ ਧਰਾਈ।" ਸਿਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੋੜ੍ਹ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੁਖ ਟੁਟਦੇ ਹਨ ਮਾਨੋ ਇਹ ਇਲਾਜ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਂ ਤੇ ਕੋਹੜ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਫਲ ਦਸਿਆ ਹੈ।

ਨੋਟ—ਅਗੋ ਅਠਵੇਂ ਧਿਆਇ ਦੇ ਅੰਕ ੭੯੮ ਤੋਂ ਸਤਾ ਬਲਵੰਡ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ। ਯਥਾ ! ਇਹ ਸਰਾਪੇ ਗਏ ਰਬਾਬੀ ਛੀਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਛੀਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਯਾ ਸਤੇ ਬਲਵੰਡ ਨੂੰ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੁਮੇ ਬੁਲਾਯੋ। ਸ੍ਰਾਪ ਪੂਰ ਜਸ ਤੋਰ ਮਹ ਯੋ। ਭਾਵ ਹੁਣ ਤੁਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸਦਿਆ ਹੈ ਸ੍ਰਾਪ ਤੁਸਾਡਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਚਲਾਣੇ ਕਰਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਬਲਵੰਡ ਮਰਦਾਨੇ ਕਾ ਤਨ ਪਾਯੋ। ਸੁਰ ਸੁੰਦਰ ਅਤਿ ਰੂਪ ਸਹਾਯੋ। ੮੦੩। ਸਤੇ ਨੇ "ਬਾਲੋ ਬਪੁ ਸੁੰਦਰ ਲੀਏ। ਭਾਵ ਸਤਾ ਬਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਦੋਵੇਂ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੇ ਧਾਮ ਸਿਧਾਏ। ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਹਰ ਖਾਏ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹੀ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਜੀ ਪਧਾਰੇ ਸਨ। ਸ੍ਰਾਪ ਮੇਟ ਮਰਦਾਨਾ ਆਯੋ। ਬਾਲਾ ਜਾਂ ਕੇ ਸੰਗ ਸੁਹਾਯੋ। ਇਥੇ ਇਹ ਸਿਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਤਾ ਤੇ ਬਲਵੰਡ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਬਾਲਾ ਜੀ ਸਨ।

ਬਲਵੰਡ ਸਤੇ ਕੀ ਦੇਹ ਉਠਾਇ। ਰਾਵੀ ਤਟ ਦਾ ਥੀ

ਹਿਤ ਲਾਇ। ਕਬਰ ਬਨਾਇ ਆਇ ਪੁਨ ਤਹਾਂ। ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਇਸ ਥਿਤ ਜਹਾਂ। ੮ ॥੮੧੧॥ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਨਾਂ ਰਬਾਬੀਆਂ ਨੂੰ (ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ) ਦਬਾਕੇ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਮਰਯਾਦਾ ਨਾਲ ਰਖਿਆ। ਜੋ ਕਿਆਮਤ ਤੱਕ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੁਦਨ ਕੀਤਾ "ਨੈਨਨ ਨੀਰ ਰੁਮਾਲ ਹਟਾਯੋ। ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਨੀਰ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਰੋਣਾਂ ਪਿਟਣਾਂ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਵਿਚ ਭੀ ਸਖਤ ਮਨਹਿ ਹੈ ਪਾਠਕ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਵਿਖੇ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਗਪੌੜੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਰਾਗਾਂ ਚਲਕੇ ਐਣਾਂ ਤਾਂ ਛੋਟੀ ਹੀ ਗਪ ਹੈ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਐਸੀਆਂ ਗਪਾਂ ਪੁਰ ਨਿਸਚਾ ਧਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਿਸ ਅਕਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ।

ਨੋਟ–ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਜ਼ਬਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਸਦਾ ਹੈ ਹੁਤੇ ਡੂਮ ਬਲਵੰਡ ਮਹਾਨ। ਸੱਤਾ ਤਿਨਕੇ ਅਨੁਜ ਸੁਜਾਨਾ। ਮਹਿਮਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਬਲਵੰਡ ਪੁਤ੍ਰ ਸਤਾ ਤਹਿ ਆਇ। ਮਾਨ ਹਜ਼ੂਰ ਰਬਾਬ ਬਜਾਇ।

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ

ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਧਿਆਇ ਅਠ ਦੇ ਅੰਕ ੨੩੧ ਤੋਂ ਅਗੋਂ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਤੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਛੀਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਿ ਪਿਛੇ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਦੇ ਰਹੇ ਆਪ ਨੇ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਉਚਾਰਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ:

"ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਆਗਿਆ ਦਈ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਉਚਾਰੀ।"

ਪੁਨ ਚਾੜ੍ਹੋ ਤੁਮ ਹਰਖ ਸੋਂ ਹਮ ਸੇ ਮਨ ਮਹਿ ਧਾਰ। ਭਾਵ ਸਾਨੂੰ ਪੁਨਾ ਚਾੜ੍ਹਨੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਅਗੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਦਸਮੇ ਜਾਮੇ ਵਿਖੇ ਅਸੀਂ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਾਂਗੇ।"

ਬਚ ਤੁਮਰੋ ਬਾਣੀ ਉਚਰਾਵੈ। ਦਸਮ ਰੂਪ ਹਰ ਸੰਸਾ ਮਿਟਾਵੈ। ਅਗੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੀੜ ਰਚਣ ਦਾ ਛੀਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ। ਉਸ ਬੀੜ ਦਾ ਨਾਮ ਦਮਦਮਾ ਤਾਹਿ ਧਰਉਂ। ਸੋਊ ਪਾਵਨ ਬੀੜ ਕਉ ਨਾਮ ਸਵਾਰੋ। ਭਾਵ ਅਸੀਂ ਦਸਮੇ ਜਾਮੇ ਵਿਖੇ ਦੋਬਾਰੇ ਬੀੜ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਵਾਂਗੇ।

ਨੋਟ—ਉਕਤ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਵਧਾਉ ਘਟਾਉ ਬਦਲੀਆਂ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਖੇ ਅੰਕਤ ਹਨ। ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ, ਸਭਸ ਦੇ ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ਜਾ ਸਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਮੁਦਾ ਖਾਰੀ ਬੀੜਾਂ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਮਨ ਘੜਤ ਕਥਾਵਾਂ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਅਜ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੂਰਤ ਬੀੜਾਂ ਛਪਦੀਆਂ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ੰਕ ਤੇ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀਆਂ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰਦੀਆਂ।

ਤਰੀਕ ੧੦. ੧੦. ੧੯੫੬

ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ

ਸੰਗਰੂਰ

ਗਿਆਨੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹੋ

ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਏਹਨਾਂ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿਧ ਬੁਕ ਸੇਲਰ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਪਰਚਾਰ ਕਰੋ।

''ਖ਼ਾਲਸਾ ਨੀਤੀ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ; ਸਿੱਖ ਕਾਨੂੰਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਤੰਡ ਦੋ ਭਾਗ, ਕਠਨ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਕੁੰਜੀ, ਕਕਾਰ ਫਿਲਾਸਫੀ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ (ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ), ਕੇਸ ਫਿਲਾਸਫੀ, ਭਗਤ ਮਤਿ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ, ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਨਖੇਧੀ, ਖਾਲਸਾ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿਧੀ, ਅਮਰ ਅਖੌਤਾਂ, ਮੁੰਦਰ ਤੇ ਸਤਾ ਬਲਵੰਡ, ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣੇ ਭੰਡਾਰ, ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਖੜ ਚੋਲ, ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦਮਨ, ਗਹਿਣਾ ਪ੍ਰਹਾਰ, ਭਰੌਤੀ ਪ੍ਰਬੋਧ, ਗੁਰਦਾਸ ਦਰਸ਼ਨ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਇਤ ਆਦਿ ਪੰਜਾਹ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ।

—ਮੈਨੇਜਰ

ਜਨਕ ਪੁਸਤਕ ਭੰਡਾਰ

ਸੰਗਰੂਰ (ਪੈਪਸੂ)।